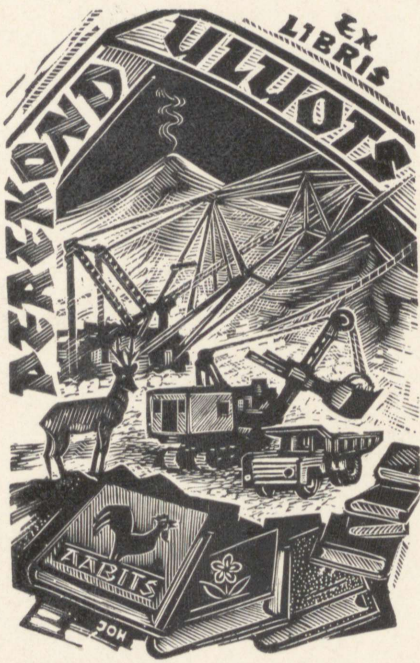

KALASTAJA KÄSIRAAMAT

Toimetanud
H. REBANE

TALLINN 1942

PÖLLUMAJAND. KIRJASTUSÜHISTU „AGRONOOM“ KIRJASTUS

A-15535

KALASTAJA KÄSIRAAMAT

Toimetanud
H. REBANE

4. ulm...

TALLINN 1942

PÖLLUMAJAND. KIRJASTUSÜHISTU „AGRONOOM“ KIRJASTUS

SISUKORD:

	Lk.
Eessõna	3
Dr. E. Reinwaldt, Kodumaa tähtsamad kalad	4
J. Randmere ja A. Härm, Kalapüük	12
õngepüük (J. Randmere)	12
Võrgupüük (A. Härm)	25
Dr. E. Reinwaldt, Kalapiüügi eeskirjad	36
N. Mikelsaar, Kalade märkimine	41
L. Soosaar, Kalatoidud	43
A. End, Kalade töötlemine	47
Lisa	52

i 201286658

E E S S Õ N A.

Üldine huvi kalastamise vastu tingis käesoleva käsiraamatu kiire väljaandmise, et abistada neid paljusid asjaarmastajaid-õngitsejaid ja kalastusgrupe, kes õnge ja võrguga on asunud meie kalavetele.

„Kalastaja käsiraamat“ püüab anda juhiseid ja näpunäiteid peamiselt neile, kes kalapüügile asuvad algajatena. Raamatus kirjeldatakse tähtsamaid kalaliike ja käsitletakse meie levinumaid kalapüügiviise. Seejuures peatatakse põhjalikumalt kalastusviiside juures, mis on praegustes oludes meile kättesaadavamad ja tulusamad. Olulise osana refereeritakse raamatus kehtivaid kalapüügi-eeskirju, mida kalastajal tuleb arvestada. Lõpuks esitatakse veel näpunäiteid kalatoitude valmistamiseks ja kalade töötlemiseks.

Teatagi ei rahulda mõnele vähesele trükipoognale surutud käsiraamat meie elukutseliste kalurite ja kogenud õngesportlaste nõudeid. Neile olgu öeldud, et käesolev käsiraamat ei pretendeerigi põhjaliku kalanduse õpperaamatu nimele. Sellise põhjaliku õpperaamatu koostamine olgu meie kalanduse eriteadlastele tänuväärseks tulevikuukses andeks. Seepärast järgnevas ei püütagi anda üksikasjalikku õpetust kõigist sageli küllaltki keerukatest püügiviisidest, mis algajale praegustes oludes tihti kättesaadamatud või mitte küllalt tulusad. Ka lähtutakse kalaaktsiooni põhimõtetest, mis kalastamise kui spordi kõrval tõstavad olulise nõudena püügi tulukuse.

Loodetavasti leiab aga ka elukutseline kalur ja vilunud õngesportlane järgnevatest ridadest mõndagi uut ja huvitavat vanade aabitsatõdede kõrval. Sellega oleks „Kalastaja käsiraamat“ täitnud oma ülesande kahekordselt.

Käsiraamatu koostamisel osutasid tänuväärt kaasabi Majandus- ja Rahandusdirektoriumi Kalanduse Osakonna, Eesti Kalurite Keskuse ja Majandus- ja Rahandusdirektoriumi Kodumajandusameti eriteadlased.

Toimetaja.

Kodumaa tähtsamad kalad.

Meie kodumaa vetes esineb umbes seitsekümmend mitmesugust kalaliiki. Neist omab aga majandusliku tähtsuse ainult üks kolmandik. Neid kalu peaks tundma ka iga kalastaja-asjaarmastaja, sest neid püütakse kas suures hulgal, nagu räim, kilu, ahven ja teised, või nad on turul eriti otsitud — väärtuslikud liigid, nagu lõhi, meri-forell, siig, angerjas jne. Peale selle puutub kalastaja-õngesportlane veel kokku kaladega, mis turul meil esinevad vaid harva — üksikute isenditena, siiski aga omavad tähtsuse kui spordikalad. Need on liigid, nagu jõeforell, ärn ja turb.

Allpool on toodud pildid meie tähtsamatest kaladest ning lühikesed andmed nende esinemise ja eluviisi kohta. Sellejuures on katsutud siin käsitatavad kalad liigitada kolme rühma, mis põhjenevad kalade esinemisalale. Olgu aga kohe tähendatud, et sel jaotusel pole absoluutset väärtust. Nimelt leidub igas siintoodud rühmas kalu, kes kas kudemiseks või muudel põhjustel võivad ajutiselt viibida teises keskkonnas. Samuti võib kalade toit ja kudeaeg teatud piirides erineda siin toodud andmetest, sest mõlemad on sõltuvad keskkonnast ja selle muutustest.

MEREVETES ESINEVAD KALAD

Räim osutub heeringa teisendiks: kasvab harilikult kuni 30 sm pikaks. Ta kõhuserval asetsevad erikujulised soomused — „saaghambad“, mis aga sõrmega tagant ettepoole tõmmates pole tuntavad. Räim toitub planktonist ja teistest loomakestest. Kudeaeg on kevadel ja sügisel, koel-

muteks — rannaveed. Esineb meil Soome ja Liivi lahes, läänepoolsete saarte vetes ja kevadel Pärnu lahes. Seisab hulgalta meie kalatoodangus esimesel kohal, moodustades hariplikult üle poole kogutoodangust. Püütakse mõrdadega ja võrkudega, peamiselt talvel — noodaga.

Kilu kasvab kuni 15 sm pikaks. Erikujulistest soomustest kõhuserval moodustatud „saaghambad“ on sõrmega tagant ettepoole tõmmates selgelt tuntavad. Toitub peamiselt planktonist. Koeb suvel, rannast kaugemal, soolasemas vees, kus mari areneb hõljudes. Esineb meil peamiselt põhja- ja looderannikul ning Saaremaa ümbruses. Neis kohtades toimub peapüük, ja nimelt võrkudega. Hulgalta on kilu püsinud meie kalatoodangus teisel kohal.

Lõhi kasvab kuni 1,5 m pikkuseks ja 30 kg raskuseks. Enamasti püütakse umbes meetri pikkusi ja 10—20 kg raskusi kalu. Isastel on kudeajal ala-

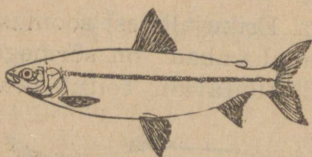
lõug kõhrest konksuga. Kudemine toimub sügisel jõgedes, peamiselt Narva, Pirita ning Keila jõe alamjooksul, kuhu lõhepojad jäävad 1—3 aastaks, toitudes loomakestest. Jõest merre siirdunud, rändavad noored lõhed kuni Soome rannikuni, minnes üle röövkala eluviisile. Enamasti kuueaastasena ilmuvad lõhed meile tagasi kudema. Püük toimub peamiselt põhjaranniku merevetes ja jõgedes mõrdade, võrkude ja nootadega, osalt ka õngedega. Hästi tuntud on meil ka lõhepüük käsiõngega — spinningiga.

Meriforell kasvab kuni 80 sm, vahest isegi kuni meetri pikkuseks. Samuti nagu lõhel on ka meriforelli isastel alalõug kudeajal varustatud kõhre-

konksuga. Toidult kui ka eluviisilt sarnaneb meriforell

lõhele. Kudemine toimub meil sisevete jõgedes, kus lõhelgi, peale selle aga veel mitmes teises põhja- ja läänerranniku jões. Ka meriforelli pojad siirduvad mõne aja pärast jõest merre, kuid jäävad ka vanemas eas nähtavasti meie ranniku lähedusse. Püük toimub samal viisil kui lõhepüük. Ka meriforell on hinnatud spordikalana.

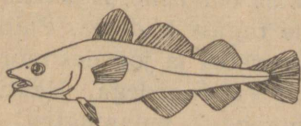
Merisiig kasvab kuni 75 sm pikkuseks. Toitub noorelt planktonist, hiljemini suuremal või väiksemal määral põhjaloomakestest. Koeb sügisel madalamates kõvema põhjaga rannaves-

tes. Tungib kohati ka jõgedesse. Tähtsamate kudekohadena on meil tuntud Hiiumaa kaguranniku veed, Vilsandi-Kihelkonna rannik ja Haapsalu laht. Püük toimub peamiselt kudeajal mõrdadega ja võrkudega, ka noodaga.

Meritint kasvab kuni 30 sm pikaks; omab omapärase värskekurgitaolise lõhna. Toitub planktonist, põhjaloomakestest ja kalapoegadest. Koeb vara-

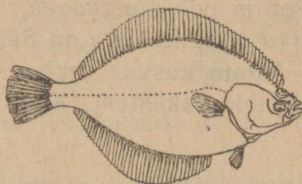
kevadel kõvemal põhjal, tungides selleks jõgedesse. Esineb meil mererannikul, eriti lahtedes ja jõesuudes. Püütakse mõrdadega, võrkudega ja noodaga. Tähtsamaid püügi-kohti on Pärnu laht ja Pärnu jõe alamjooks.

Tursk kasvab meil kuni 50 sm pikaks; elutseb peamiselt veekogu põhjas. Toitub noorelt väiksematest, hiljemini ka suurematest kaladest (räimedest)

ja vähilistest. Koeb suvel suurema soolsusega vees. Mari areneb hõljudes. Esineb meil põhjaranniku vetes — idapool harvem — ning Hiiumaa ja Saaremaa ümbruses. Tähtsamad püügikohad asuvad põhjaranniku läänepoolses osas ning Saaremaa vetes. Tähtsamaid püüke on püük ridaõngega ja käsiõngega.

Lest kasvab meil harilikult kuni 30 sm pikkuseks. Silmad asuvad enamasti paremal kehaküljel. Eelistab liivast merepõhja. Toitub põhjaloomakestest, eriti vähilistest ja limustest. Koeb kevadel — suve esimesel poolel, sügavamates soolasema veega merekohtades. Mari areneb hõljudes vees. Esineb meil kogu rannikul. Püütakse peamiselt nootadega, võrkudega ja ridaõngedega. Tähtsamad püügikohad asuvad Hiiu- ja Saaremaa vetes.

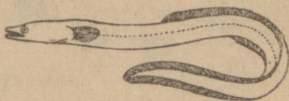

MERE- JA SISEVETES ESINEVAD KALAD.

Haug kasvab kuni 150 sm pikaks. Suuremad isendid on meil harilikult 20—25 a. vanused. Eelistab selgema veega ja kõvema põhjaga kuid rikkalikuma taimestikuga veekogusid, kus esineb peamiselt kaldavöös. Toitub juba nooremast east alates röövkalana peamiselt teistest kaladest. Koeb kevadel madalas vees, eriti üleujutatud luhtadel. Võib noorelt väga jõudsasti kasvada. Esineb meil kõikjal sisevetes, mereranna vetes ja merelahtedes. Tähtsamaid püügiviise on püük mõrraga, noodaga ja unnaga. Tähtsamateks püügipiirkondadeks on Peipsi-Pihkva järv, Võrtsjärv ning läänepoolsete saarte ja mandri vahelised veed. Haug on tuntud spordikalana.

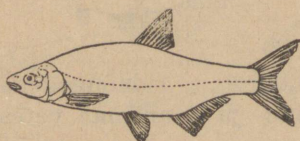

Angerjas. Emased kasvavad kuni 1,5 m, isased kuni 50 sm pikkuseks. Toitub vanemas eas kas peamiselt põhjaloomakestest või röövkalana ka teistest kaladest, kalapoegadest ja kalakudust. Kudemiseks lahkub sügisel meie veekogust, siirdudes Atlandi ookeani Ameerika ümbruse vetesse. Maimud rändavad sealt Euroopa randa, kuhu jõuavad vähemalt nelja-aastastena merelahtedesse ja

jõgedesse. Esineb meil merelahtedes ja merega ühenduses olevates jõgedes ja järvedes. Püütakse peamiselt erimõrdadega ja põhjaõngedega, vahest ka käsiõngega. Tähtsamaks püügikohaks on Saaremaa rannaveed.

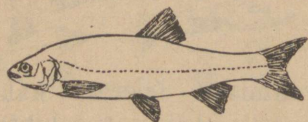
Vimm kasvab umbes 40 sm pikaks, toitub peamiselt põhjaloomakestest. Koeb kevadel, meres elutsevad vim-

mad jõgede alamjooksul, kuhnad võivad jääda pärast kudemist pikemaks ajaks. Esineb meil mereranna vetes, eriti jõesuudmetes, merelahtedes ning Peipsi-Pihkva veekogus.

Püütakse võrkudega, mõrdadega ja nootadega, kohati jõgede alamjooksul ka käsiõngedega. Tähtsamaid vimma püügikohti on Pärnu laht.

Säinas kasvab kuni 45 sm pikaks, eelistab selget vett. Toitub harilikult põhjaloomakestest, planktonist ja õhu-

putukatest. Koeb kevadel järvedes ja jõgedes ning mereranna vetes, eriti merelahtedes ja jõesuudes. Püütakse suuremal hulgal vaid siin-seal kude-

ajal, muidu teiste kaladega koos. Püük toimub ka spordipüügil käsiõngega.

Särg võib kasvada 30—40 sm pikkuseks, toitub peamiselt taimeosadest, peale selle planktonist ja põhjaloomakestest. Koeb kevadel tihedama

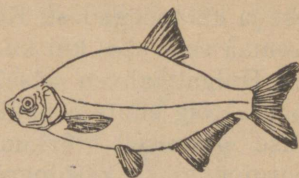

taimestikuga veekogu osades. Esineb meil kõikjal magedas vees kui ka mereranniku vetes, lahtedes ja jõesuudes. Püütakse mõrdadega, võrkudega ja noo-

tadega; peale selle ka käsiõngedega.

Latik kasvab kuni 60 sm pikaks. Eelistab pehmema põhjaga veekogusid. Noorelt toitub latik planktonist ja kaldavöö loomakestest, hiljemini peamiselt põhjaloomakestest. Koeb hilisemal kevadel rannavete tihedamas tai-

mestikus. Esineb meil paljudes järvedes, suuremates jõgedes ning mererannavetes — lahtedes. Püütakse peamiselt võrkudega, mõrdadega ja, eriti talvel, järvedel noodaga. Tähelepanemisväärne on vaid püük sisevetes. Latikapüük toimub ka käsiõngega.

Luts kasvab kuni 60 sm pikkuseks; eelistab puhast vett. Toitub röövkalana põhjaloomakeste kõrval kaladest ja kalamarjast. Koeb liivastel madalama veega kohtadel talvel. Esineb meil kõikjal sobivates veekogudes — järvedes, jõgedes, ojades ning merelahtedes. Püütakse suuremal hulgal peamiselt kudeajal mõrdadega. Lutsu on võimalik püüda ka käsiõngega.

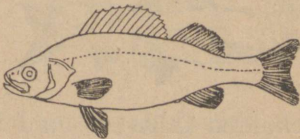

Koha kasvab kuni 70 sm pikaks. Eelistab kõvema põhjaga veekogusid. Toitub noorena planktonist, sööb hiljemini röövkalana peamiselt teisi kalu, nii näit. Pärnu lahes räimi ja Peipsi-Pihkva veekogus tinte,

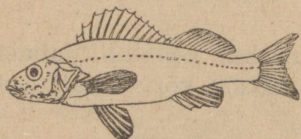

selle kõrval ka põhjaloomakesi. Koeb kevadel vastu suve liivase põhjaga veekogu osades. Esineb meil mitmes sisevees, eriti Peipsi-Pihkva veekogus ja Võrtsjärves ning läänepoolsete saarte ja mandrivahelistes mereosades, kust tuleb kudemiseks lahtedesse. Püütakse mõrdadega, võrkudega, nootadega ja ridaõngedega. Tähtsamaid püügikohti on merevetes Pärnu laht. On võimalik püüda ka käsiõngega.

Ahven kasvab kuni 60 sm pikaks. Ta eelistab selge veega ning kõvema põhjaga veekogusid. Toitub noorelt põhjaloomakestest, osalt ka planktonist; muutub pärast röövkalaks; toitudes teistest kala-

dest ja kalapoegadest. Koeb kevadel. Leidub meil paljudes sisemaa seisvates kui ka voolavates vetes ning merelahtedes. Hulgalt ahven seisab meie kalatoodangus kolmandal kohal. Kõig suurem püük toimub Pärnu lahes. Teda püütakse peamiselt võrkudega, mõrdadega, nootadega ja spordipüügil — käsiõngedega.

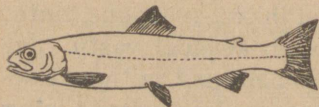

Kiisk kasvab kuni 25 sm pikaks. Eelistab sügavama veega, liivase põhjaga veekogusid, elutseb siin põhjakalana. Toitub põhjaloomakestest, väiksematest kaladest — kalapoegadest

ja kalamarjast. Koeb kevadel, kõvemal põhjal. Leidub meil järvedes, jõgedes, jõesuudes ja läänepoolsetes merelahtedes. Püütakse mitmesuguste püünistega, muuseas ka käsiõngega, suuremates järvedes peamiselt mutiga.

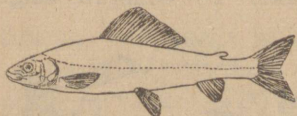
SISEVETES ESINEVAD KALAD.

Jõeforell kasvab kuni 50 sm pikaks. Esineb selge ja puhta veega ning kiire vooluga ja madala temperatuuriga veekogudes. Toitub noorelt põhjaloomakestest, hiljemini ka õhuputukatest ja kalapoegadest. Kudemine toimub sügisel, osalt isegi talvel, kruusase põh-

jaga madalamates jõeosades. Meil esineb jõeforell mitmes jões, kus teda tuntakse spordikalana ja püütakse peamiselt käsiõngega.

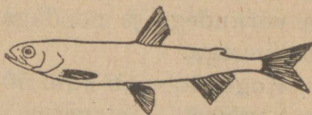
Ärn kasvab kuni 50 sm pikaks. Eelistab kiire vooluga ja kõva põhjaga veekogusid. Toitub põhjaloomakestest ja õhuputukatest, selle kõrval ka kalapoegadest ja kalamarjast. Koeb kevadel madalamas vees kruusasel põhjal. Esineb meil mõnes üksikus jões. Omab tar-

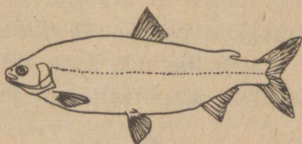
bekalana tähtsuse vaid Narva jõe ülemjooksul, kus teda

püütakse peamiselt noodaga; mujal toimub vaid spordi-püük käsiõngega.

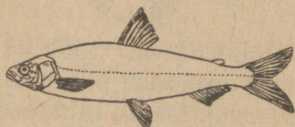
Peipsitint kasvab kuni 8,5 sm pikaks, moodustades meritindi teisendi. Toitub planktonist. Koeb kevadel kõvema põhjaga kohtadel. Esineb meil ainult Peipsi-Pihkva veekogus. Püütakse seal peamiselt kudeajal mõrdadega ja nootadega.

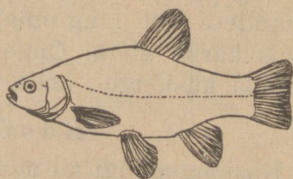
Peipsisiig kasvab 50—60 sm pikaks. Eelistab sügavat vett ja kõvemat põhja. Toitub noorelt planktonist, vanemas eas põhjaloomakestest ja peipsitindist. Koeb sügisel vastu talve madalamas vees liivasel põhjal. Esineb meil nimetamisväärset hulgal vaid Peipsi-Pihkva veekogus. Püütakse seal peamiselt mõrdadega ja võrkudega. Peipsisiiga on Peipsist viidud kasvatamiseks teistesse järvedesse Euroopas ja isegi Aiasiasse.

Rääbis kasvab kuni 35 sm pikkuseks. Eelistab teatud sügavusega veekogusid. Toitub peamiselt planktonist. Koeb sügisel vastu talve madalamas vees kõvemal põhjal. Esineb meil Peipsi-Pihkva veekogus, Võrtsjärves ja Saadjärves, kus toimub ka püük võrkudega, mõrdadega ja nootadega. Peale selle püütakse rääbiseid väiksemal hulgal Narva lahes.

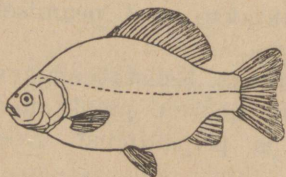

Linask kasvab kuni 70 sm pikaks, eelistab pehme põhjaga ning rikkaliku taimestikuga, seisvaid või aeglaselt voolavaid veekogusid. Toitub peamiselt põhja- ja kaldavöö loomakestest ja taimeosadest. Koeb suvel. Esineb meil võrdlemisi palju sisevetes, kuigi

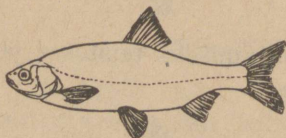
mitte suurel hulgal, samuti ka kohati läänepoolsetes merelahtedes. Püütakse peamiselt mõrdadega, peale selle ka võrkudega ja noodaga. Linaskipüüki harrastatakse ka käsiõngega.

Koger kasvab kuni 50 sm pikaks. Esineb seisvates kui ka aeglaselt voolavates pehme põhjaga veekogudes. Toitub kaldavöö- ja põhjaloomakestest ning taimeosadest. Koeb suvel kaldavöö madalas taimestikuga vees. Esineb meil kõigjal sisevetes vähegi sobivas miljões. Sõltudes veekogu omadustest, on kasvukiirus väga erinev.

Püütakse peamiselt nootadega. Käsiپیük on võimalik.

Turb kasvab kuni 60 sm pikaks. Elab seisvas vees ja jõgedes, peamiselt aga jahedama selge veega ojades, eelistades liivaseid ja kivise põhjaga ning kiiremavoolulisi kohti. Toitub noorelt planktonist, vanemas eas põhjaloomakestest, õhuputukatest, kalapoegadest

ja kalamarjast. Sööb ka taimeosi. Koeb kevadel. Esineb meil võrdlemisi paljudes veekogudes, kuid enamasti vähesel arvul. Omab tähtsuse vaid spordikalana.

Kalapüük.

ÕNGEPÜÜK.

Õngepüük on vanemaid püügiviise, tuntud juba aastatuhandete eest, ning omab veel praegugi kalanduses nime-tamisväärse koha. Õngepüüki oma käsitusviisilt võime jaotada käsiõnge-, unna- ja ridaõngepüügiks.

Käsiõngepüük.

Käsiõngepüügi all mõistame püügiviise, kus püüdja on vahetult ühenduses püügiriistaga. Seega kuuluvad käsiõngede hulka vibuõng, mänguõng, spinning ja lant.

V i b u õ n g e p ü ü k.

Vibuõngepüügiks vajame vibu (ritva), nõöri ja õnge. Püügi hõlbustamiseks tarvitatakse veel ujukit, raskust, jõhvi ja rulli.

Vibu ülesandeks on esiteks soodustada heiteid, s. o. söödaga varustatud õnge vetteheitmist. Vibuga saame õnge heita kaugemale ja teatud vilumusel ka soovitud kohta. Teiseks teostame vibuga nn. haakimise, s. o. järsu liigutuse (tõmbe), millega sööda suhuvõtnud kalale tõmmatakse õng lihasse. Kolmandaks on vibu ülesandeks teha kahjutuks õnge otsa haagitud kala järsud tõmbed, pehmendades ja ühtlustades seega nõöri pinget, ja väsitada kala. Et täita neid ülesandeid, peab vibu omama tarviliku pikkuse, küllaldase elastsuse, vastupidavuse ja olema võimalikult kerge. Vibu muretsemisel teevad õngitsejad tihtigi vea, valides endale liiga pika vibu. Pikal vibul on väike elastsus ja liiga raske kaal, mis asjatult väsitab õngitsejat. Tarvitades kuni 3 m pikkust vibu, mis varustatud rõngaste ja rulliga, saame õnge heita küllaltki kaugele. Vibu valmistamiseks kõlbab materjal, mis on elastne ja kerge. Kõige sobivam on 6-est tükist kokkukleebitud bambus. Vähem vastupidav, kuid elastsem on greehard. Kodumaise päritoluga puuliikidest sobivad vibu valmistamiseks pihlakas, kask ja kuusk kadaka või kuslapuu otsaga. Vibu jaoks valitagu metsast sobiv puu, pikkusega kuni 3 m, suuremate oksteta ja võimalikult sirge. Kohasem jämedus on tüvist 12—15 mm ja ladvast 2—3 mm. Kõverused tuleb välja koolutada. Pärast kuivamist ja silumist liivapaberiga lõigatakse vibu 2—3 tükiks, sest tervena on vibu tülikas kaasa kanda. Jätkukohad varustatakse valgevase torudega, mis võimaldavad vibu kokku panna. Rulli kasutamisel mähitakse vibule rõngad roostevabast terasest või pronksist. Rõngad asetatakse tüve poole hõredamalt, otsa poole tihedamalt. Alumine ja ülemine rõngas on soovitav valida ahhaadist. Vibu käeshoidmise hõlbustamiseks asetatakse tüveosale kuni 30 mm läbimõõduga ja kuni 75 sm pikkuselt kork. Murdumise vastu tugevdatakse vibu umbes 1,5-sm

vahedega 8—10 ringist koosnevate niidist mähistega. Pärast mähkimist kaetakse vibu mitmel korral veekindla õlilakiga, mis teeb vibu vastupidavamaks ja kaitseb niiskumise eest. Niiskumine põhjustab vibu kõverdumisi.

Õngenööri valitagu võimalikult peen, et ta kalale oleks vähemnähjav. Ka hõlbustab peen nõör heidet. Paremad õngenöörid on siidist punutud, kuid kasutamist leiavad ka puuvillast, kanepist, hobusejõhvist jne. nõörid. Nõör värvitakse siniseks, rohelseks, halliks, pruuniks jne., et oleks vähemnähjav. Ühtlasi kaitseb värvimine nõöri mädanemise eest. Vettimise vastu immutatakse nõöri. Immutamiseks on soovitatav kasutada parafiinõli või parafiinõli ja parafiini segu. Enne õngitsemaasumist proovitage nõöri vastupidavust. Kõik nõrgad kohad on soovitatav välja võtta. Pärast õngitsemist kuivatatakse nõör vilus, puhastatakse ja hõõrutakse sisse õliga.

Õngekuju ja suurusel olenevad väga palju püügi tagajärjed. Eelistatumad on nn. limerik- ja kirbiõnged, millede kuju on otstarbekohane. Üldiselt tuleb lepiskalade püüdmiseks valida väiksemad õnged nr. 4—8, vastavalt ridva pehmusele, ja röövkala püügiks suuremad.

Ujukit ülesandeks on hoida õnge soovitud sügavusel. Ujukit tarvitamine ei ole tingimata vajalik, tihti ta peletabki ettevaatlikke kalu. Kui ujukit tarvitada, siis võimalikult väikest ja mitte silmatorkavat. Ujukit materjaliks on sobiv kõrkjas, kork, männikoor jne.

Raskuseks on üldiselt tarvitusel tina, mis kinnitatakse 20—30 sm ülalpool õnge, ja mis peab olema tasakaalus ujukiga.

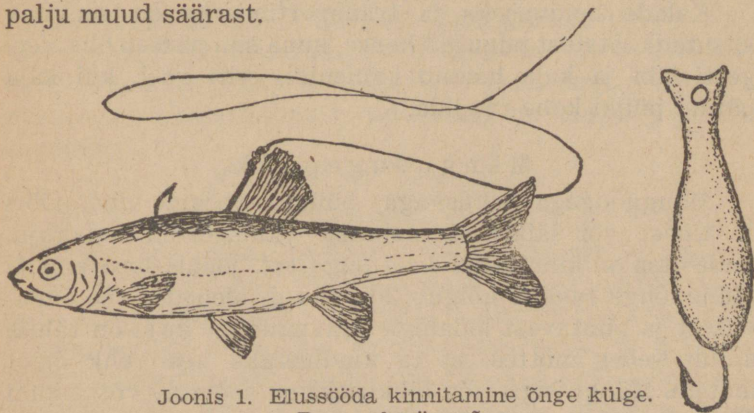
Jõhv kinnitatakse õnge ja nõöri vahele, et asendada nõöri, mis vees on silmapaistev. Jõhvina on kasutusel siidussi sool ja kunstjõhv. Haugipüügil tarvitatakse vasktraati või galvaniseeritud terastraati. Jõhvi pikkus on $\frac{1}{2}$ —1 m.

Rull, nagu eelpool nimetatud, võimaldab lühema vibu tarvitamise, ühtlasi on rulliga võimalik suuri kalu väsitada, andes neile põgenemisel nõöri järele.

Sõõtt asetatakse õnge otsa, et meelitada kala õnge

võtma. Sööti võime jaotada loomlikeks ja kunstlikeks söötadeks. Loomulikest söötadest tarvitatuim on vihmuss (*Lumbricus*). Vihmusse saadakse maa seest kaevamisel ja pärast vihma või kastet maa pealt korjates. Viimased on paremad, nad omavad rohkem läiget ja on pehmemad. Enne tarvitamist on soovitatav ussid paigutada niiske sambla sisse, kus nad endid puhastavad ja roosakaks muutuvad. Seesuguseid puhastunud usse eelistavad kalad. Vihmusse tarvitatakse söödaks kevadel ja suvel kuni hilja sügiseni ahvena-, särje-, forelli- jne. püügil. Väga hea sööt on ka puhastunud sõnnikuussid: tarvitatakse latikapüügil. Väga hästi võtavad kalad ka nn. lihausse. Neid, värvuselt valgeid, kärbeste tõuke tuleb õngitsejail ise endile kasvatada. Selleks asetatakse liha või kalatükk suvel päikese kätte. Kärbsed munevad liha peale munad, milledest arenevad tõugud. Tõukude korjamiseks asetatakse lihatüki alla nõu, mis täidetud jahuga usside puhastamiseks. Lihausse kasutatakse eduga särje-, latika-, forelli- jne. püügil.

Kasutamist õngesöödana leiavad ka kärbsed, põrnikad, kiilid, väike hall rohutirts jne. Samuti kasutatakse söödaks ka poolpehmeks keedetud herneid, leiva- ja saiatükke, kartuleid, juustu, kanepiseemneid, nisu, otri ja kruupe ning palju muud säärast.

Joonis 1. Elussööda kinnitamine õnge külge.
Paremäl mänguõng.

Sööda õnge otsa asetamisel tuleb tähele panna, et õnge ots oleks võimalikult hästi ära peidetud.

Röövkalade püügiks tarvitatakse söödaks enamvähem kõiki väikesi eluskalu, nagu rünti, leppmaimu, viidikat, särge jne. Eluskalade õnge otsa asetamisel torgatakse õng läbi kala selja võimalikult naha ligidalt (joon. 1), või torgatakse kala suhu, nii et õnge ots ulatub välja lõpuskaane tagant.

Käsiõngega saadud tulemused olenevad peamiselt õngitsejast. Õngitseja peab olema teadlik kalade eluviisidest, missuguseid kohti veekogus armastab püütav kalaliik, kuidas ta toitub jne. Näiteks toitub latikas põhjamudas leiduvatest tõukudest, seepärast siis ka latikapüügil tuleb reguleerida õng nii, et ta lamaks koos raskusega põhjal. Tundes ahvena eluviise, teame, et paremad ahvena õngitsemiskohad on sildade, muulide, karide jne. piirkonnas. Õngitsetes või õngitsema asudes tuleb olla võimalikult tasa. Ei ühtki üleliigset kolinat ega mürinat, ka mitte õngitsemiskoha lähemas ümbruses.

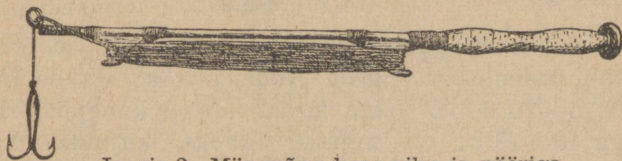
Vilunud õngitsejad kasutavad nn. püügikoha sissesöötmist. Selleks valitakse koht, mis püütava kalaliigi poolt on eelistatud, ja puistatakse sinna kalale meeldivat toitu. Õngitsemisel on soovitatav sama sööta kasutada.

Kalade hoidmiseks ja transportimiseks on soovitatav kasutada vitstest punutud korve, kuna siin pääseb õhk kergesti läbi ja kala hoidub kauemini, eriti veel, kui kala pärast püüki kohe rappida.

M ä n g u õ n g e p ü ü k.

Mänguõngega (sikuskaga) püügiks vajame vibu, nõõri ja tinast või läikivast metallist valmistatud kalakuju, mille otsa on kinnitatud 1—4 õnge (vt. joonis 1 paremal). Mänguõnge raskus kõigub 20—100 g, olenedes vee sügavusest ja püütavast kalaliigist. Mänguõnge kuju on tähtis ainult selles mõttes, et ta kindlustaks head ehk õiget mängu. Mänguõnge viibu pikkuseks on soovitatav võtta kuni 55 sm ja valmistamiseks kasutada mittepainduvaid mater-

jale. Sobivaks osutub lihtne kadakakepp, jämedamast otsast 1,5 ja peenemast 0,5 sm läbimõõduga. Kepi külge on jäetud mõned oksad nõõri pealemähkimiseks. Nõõriks on sobivad samad materjalid, mis vibuõngega püügil. Püügil lastakse mänguõng vette enamasti põhja lähedale ja

Joonis 2. Mänguõng koos vibu ja nõõriga.

liigutatakse lühikeste järskude tõmmetega üles ja alla. Kasutamist leiab mänguõng peamiselt tursa- ja ahvena-püügil. (Joonis 2.)

Spinningipüük.

Sõna spinning on ingliskeelne ja tuletatud sõnast spin — ketrama. Spinningipüügi teostamiseks vajame vibu, nõõri, jõhvi, raskust, rulli ja õngedega varustatud kunst-sööta. Püüki teostatakse järgmiselt: sööt heidetakse soovitud kohta vette, andes rullilt vastav hulk nõõri järele, seejuures kasutades pidurina näppu. Kerides nõõri rullile tagasi, liigub sööt vees tiireldes (mängides), milleks sööt on varustatud vastava seadeldisega. Sööda tiirlemine sarnaneb vigastatud kalade liikumisele ja röövkalad meeleldi neelavad vigastatud kalu, sest need on kergesti kättesaadavad.

Kunstliblikapüük.

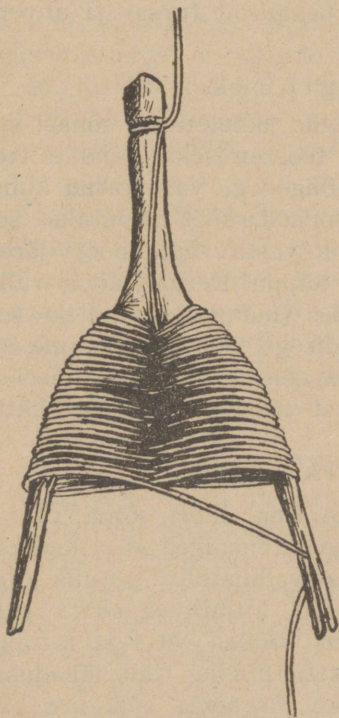
Püügi teostamiseks vajame vibu, nõõri, jõhvi, rulli ja söödaks õnge külge kinnitatud linnusulgedest, loomakarvadest ja värvilistest lõngadest valmistatud putuka kujutist. Kala meelitatakse putukat kujutavat sööta suhu võtma, selleks heidetakse kunstliblikas vette ja lastakse teda voolusest kanda. Satub kunstliblikas kala lähedusse, järgneb võte, mille peale peab järgnema välkkiire haakimine.

L a n d i p ü ü k.

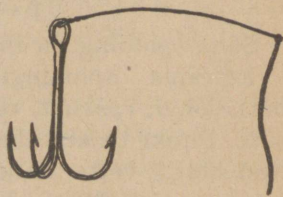
Lant koosneb nööri ja läikivast kõverast metallplaadist, mis on mitmeharuliste õngedega varustatud. Harilikult kasutatakse püügil paadist järele vedades.

U n n a p ü ü k.

Und koosneb puuhargist, unnanööri, jõhvist ja kahe- või kolmeharulisest õngest. Nööriks kasutatakse tamsat nr. 20/45—20/60 või vastavas jämeduses kanepinööri, pikkusega 10—15 m, mis number kaheksa kujuliselt hargile keritud. (Joonis 3, 4 ja 5.) Hargi harusse on tehtud lõige,

Joonis 3. Unnanöör keritud hargile.

Joonis 4. Kolmeharuline õng koos traadist jõhviga.

Joonis 5. Kaheharuline kodusel teel valmistatud õng.

millesse kinnitatakse nõör sääraselt, et söödakala seda lahti ei suuda tõmmata. Röövkala aga sööta neelates tõmmab nõöri lahti, saades seega suurema liikumise võimaluse. Nõöri külge kinnitatakse traadist jõhviga õng. Sööda asetamiseks õnge otsa tehakse kalale noaga lõiked, nii et ainult nahk on läbi lõigatud ja pistetakse jõhv naha alt läbi, pea poolt saba poole ja tõmmatakse unna sääär naha alla. Söödakalale jäetakse 1—4 m vaba nõöri. Söödaks kasutatakse elussööta. Undi püügile asetades kinnitatakse vette poollängus vaiad, mille külge kinnitatakse unnahark. Sügavas vees asetatakse ankrustatud nõöri otsa märk (ujuk), mille külge kinnitatakse unnahark.

R i d a õ n g e p ü ü k .

Ridaõngi võib kasutada tagajärjekalt igas veekogus, kus aga seda kehtivad seadused ja määrused lubavad. Vastavalt püütavale kalaliigile kõigub õngenõöri ja lipsulõnga jämedus ja õnge suurus. Samuti oleneb ka tarvitataav sööt püütava kala liigist.

Ridaõngedega püük on asjaarmastajaile-kalastajaile eriti soovitav, sest püük toimub merevetes ranna läheduses 0,5—15 m sügavuses vees ning kalasaak oma koosseisult on mitmekesine.

Ridaõngede juures kasutatakse õngenõöriks tamsat nr. 20/21—20/30 ja õngelipsudeks tamsat nr. 20/15—20/18. Enne rakendamist peab lõnga konservima. Konservaine puudumisel võib kasutada värvimist hariliku riidevärviga. Õngedest sobivaimad on nr. 2, 3 ja 4. Lipsude pikkuseks 80—100 sm. Lipsude vaheks 200—250 sm. Ühes kastis peetakse 250—300 õnge. Kasti ridaõngede valmistamiseks vajame õngenõöriks 0,5 kg tamsat nr. 20/24 ja õngelipsudeks 0,2 kg tamsat nr. 20/15.

Ridaõngede valmistamisel lõigatakse kõigepealt lipsunõör sobivaiks tükeks ja kinnitatakse õnged lipsude külge. Õngede kinnitamiseks tarvitatakse alljärgnevat moodust: tehes lõngasse hariliku sõlme, pistame

lõngaotsa veel korra läbi (joonis 6); sõrmedega sõlme kokku lükates tekib silmus (joonis 7), millesse asetame õngesääre ja tõmbame silmuse kokku (joonis 8). Järgmisena kinnitame lipsud õngenöörile, milleks teeme õngenöörisse hariliku sõlme, kusjuures otsa puudumisel tekib aas, millest pistame läbi õngelipsu (joonis 9). Tõmmates sõlme kokku, on õngelips küllalt kõvasti kinnitatud õngenöörile.

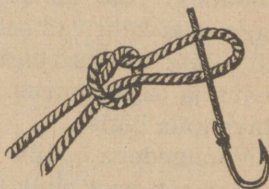
Joonis 6.

Joonis 7.

Joonis 8.

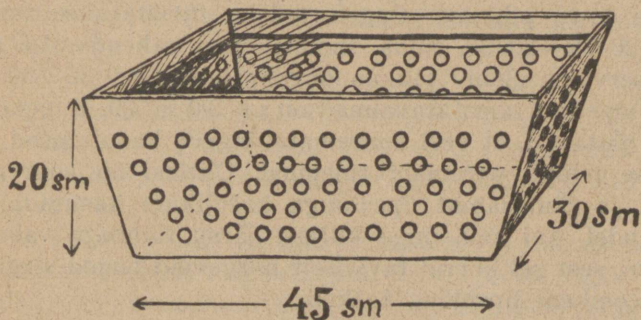
Joonis 9.

Õnge kinnitamine lipsu külge (joonised 6, 7 ja 8) ja lipsu kinnitamine õngenöörile (joonis 9).

Söödaks kasutatakse loomulikke sööti. Meres angerjapüügiks kasutatakse söödaks ka karneele (*Leander*). Lestapüügiks eluvärsked kalatükke.

Ridaõngede söödastamine toimub püügile asetamisel. Õngede hoidmiseks kasutatakse laudadest kaste, millesse on puuritud augud. Kasti siseküljele 3 sm allpool serva kinnitatakse õngede jaoks korgist riba. (Joonis 10.) Õngi nõutades (välja võttes) lapatakse õngeliin kasti. Randudes lüüakse kast kummuli presendi või vastava riidetüki peale ning lapatakse õngeliin uuesti kasti, kusjuures õnged torgatakse otsapidi korgisse. Kast koos õngedega asetatakse kuivama tuule kätte.

Ridaõngede paigalhoidmiseks kasutatakse kuni 2,5 kg raskusi raudankruid või vastava raskusega kive. Ankrüköieks on 4—10 mm läbimõõduga kanepiköis kõige koha-

Joonis 10. Ridaõngede kast.

sem. Ankrüköis peab olema vähemalt $\frac{1}{3}$ pikem püügikoha vee sügavusest, et võimaldada ankruharu kinnitamist põhja. Õngenöör olenevalt püügiviisist, kas põhjas, pealvee või veekihtides kinnitatakse siis ka vastavalt, kas ankrü, märgi või ankrüköie külge. Ridaõngede asukoha märkimiseks asetatakse mõlema õngeliini otsa kohale vastav puust või korgist märk (boi), mille külge on kinnitatud ankrüköis. Harilikult kasutatakse märgiks paksemat neljakandilist laua- või korgitükki, millest on läbi pistetud umbes 2 m pikkune kepp. Kepi ühte otsa kinnitatakse raskus märgi püsti hoidmiseks, teise otsa riidest lipp, et märk oleks paremini nähtav. (Joonis 11.)

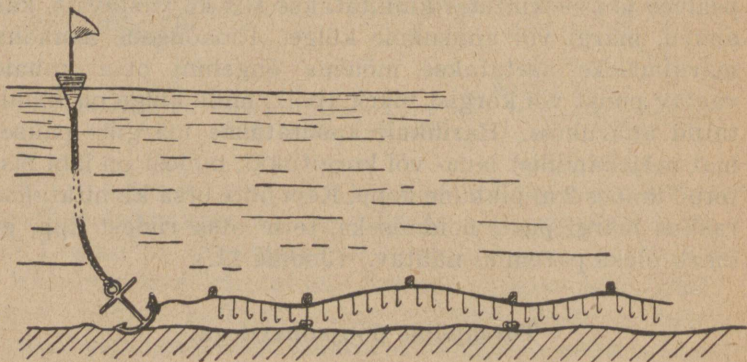
Tursapüük põhjaõngedega.

Tursapüük toimub peamiselt põhjaõngedega. Õngenööriks kasutatakse tamsat nr. 20/45—20/90 või kolmekeerdmelist (läbimõõduga ca 2,5 mm) kanepist võrgunööri, nn. lestavõrgu paela. Igal juhul peab aga enne rakendamist nööri konservima, mis kaitseb mädanemise ja kahjurite eest, pikendades tunduvalt püüniste igat. Ühe kasti õnge-

nööri pikkus on 400—700 m, olenedes õngede arvust ja õngelipsude vahest. Õngelipsude vaheks võetakse kolmveerand käsisülda, s. o. 1,10—1,40 m, olenedes lipsu pikkusest. Lipsude vahe peab alati ületama 20—30 sm võrra kahe lipsu pikkuse. Õngelipsudeks tarvitatakse tamsat nr. 20/18—20/30, mida samuti enne rakendamist peab konservima. Sobiv pikkus õngelipsudeks on 35—50 sm.

Õngedest tarvitatavaimad on nr. 2/0 ja 3/0. Kogemused aga näitavad, et veel suuremate õngede kasutamisel saadakse püügil paremaid tulemusi. Ühtlasi on suuremaid õngi ja jämedamat lipsulõnga kasulikum kasutada neil juhtudel, kui kala õnge küljest järsu tõmbega vabastatakse, sest sel korral tavaliselt nõrgemad õnged sirguvad ja peenikene lipsulõng katkeb.

Kui tursapüük toimub kohtades, kus elutseb merikilk (*Mesidothea entomon Rich.*), siis varustatakse õngenöör pulludega ja kividega, hoides seega õnged teataval kõrgusel merepõhjast, kus merikilk ei hävita enam sööta. (Joonis 11.) Pulludeks kasutatakse paplikoort, umbes 5 kg

Joonis 11. Ridaõnged püügil.

tuhande õnge kohta. Iga kuuenda õngelipsu järele kinnitatakse õngenööriks 5×4×1,5 sm suurune pull. Sobivaimaks kinnitusviisiks on, kui kahekordseks pandud õnge-

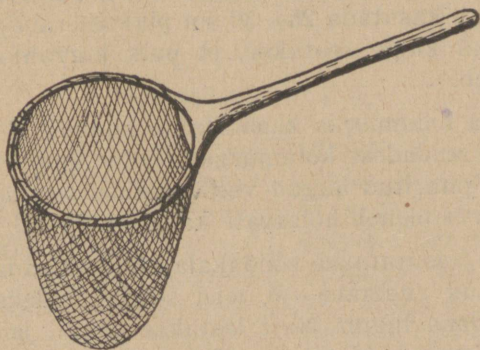
nöör pistetakse läbi pullusse tehtud augu, keeratakse pull läbi tekkinud silmuse ja pingutatakse nööri, kuni silmus on kokku joosnud. Vastavalt iga 13. õngelips tuleb siin asendada kivilipsuga, mis on õngelipsust 10—15 sm pikem ning varustatud kiviga, mille raskus on suuteline uputama kahte pullu.

Söödaks kasutatakse räime- või kilutükke, milleks kalad, olenedes suurusest, tükeldatakse 4—8 tk. Kogemused näitavad, et kalapeadega söödastatud õngi tursk meel-
sasti ei võta. Samuti ei anna soovitud tulemusi teised kala-
liigid ega tursatükid.

Paremateks tursapüügi paikadeks on meres olevad sügavikud. Ainult sügiseti jahil toidu järele tuleb tursk madalikele, kust siis ka toimub püük. Enne püügile asumist söödastatakse õnged rannal kastidesse, milleks kasutatakse harilikke kalakaste. Õngede nõutamisel laotakse õnged kasti, vabastades kalad kas järsu tõmbega või puupulgaga õnge tagasi lükates. Randudes tuleb õnged kohe asetada kuivama, milleks kasutatakse laudadest valmistatud raame, nn. „kaagajalgu“.

ABIRIISTAD.

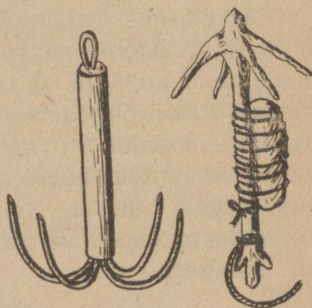
Abiriistadena õngepüügil vajatakse kahva, tragi (traal), sumpa ja natta (rips).

Joonis 12. Kahv.

K a h v a tarvitatakse kalade veest väljavõtmisel. (Joonis 12.) Kuna õngepüügil tarvitatakse peent nõõri, siis osutub suuremate kalade veest väljavõtmise kahvata peaaegu võimatuks, sest vees lasub nõõril ainult $\frac{1}{6}$ kala kaalust, õhus aga kogu kala kaal, juurde arvatud veel rabelemisega tekitatud tõmbed, mis võivad muutuda nõõrile hädaohtlikuks. Õngitsejad kasutavad kalade maandamiseks metallist maandumiskonkse. Soovitav on pärast veest väljavõtmist kala kohe surmata löögiga kuklasse ja seejärel rappida.

T r a g i on valmistatud 4—6 sm jämedusega traadist, pikkusega kuni 30 sm. (Joonis 13.) Ribioõngedel tarvitatakse võrdlemisi peent õngenõõri, mis põhja kinni hakates läheb kergesti katki. Katkenud õngenõõri kohale lastakse märk. Sõutakse vees oleva õngeliini suunas edasi, hoides rohkem pealepoole tuult, kus tragi vette lastakse ja veetakse risti vees olevale õngeliinile. Nõõr, millega tragi

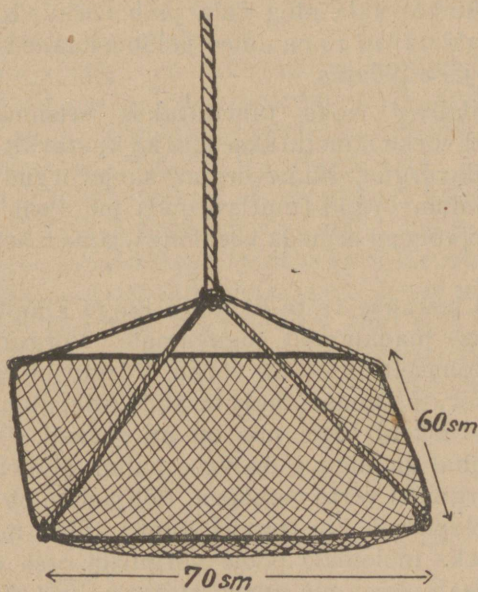

Joonis 13. Tragi.

veetakse, peab 4—5 korda pikem olema kui vee sügavus. Tragina saab kasutada 25—30 sm pikkust raudpulka, millele nõõr nii külge seotakse, et pulk korralikult mööda põhja libiseb.

Eluskala hoidmiseks kasutatakse sump. Soovitav on valmistada laudadest kolmnurgakujuline sump, mille külgedesse on puuritud augud vee vahetuse soodustamiseks. Sumba suurus oleneb hoitavate kalade hulgast.

N a t t a kasutatakse söödakala püügiks sadamaist või jõgedest, kus viidikaid või teisi söödakaladeks sobivaid kalu parvedena liigub. Natt lastakse põhja, ja kui kalad sealt üle liiguvad, tõstetakse järsu tõmbega veest välja. (Joonis 14). Söödakala ligimeelitamiseks tarvitatakse räi-

Joonis 14. Natt.

me soomuseid, rappeid jne., mis natale asetatakse. Nata vettelaskmine ja väljatõstmine toimub ka nööri või lati abil.

VÕRGUPÜÜK.

Peale õngepüügi on kalapüügigruppidel võimalik teostada ka võrkudega kalastamist jõgedes, järvedes ja mere-lahtedes. Muidugi saab võrgupüüki teostada vaid neis järvedes ja jõgedes, kus see kalapüügimäärustega või rendilepingus ettenähtud tingimustega keelatud pole. Võrk moodustab vees tõkke, mida kala püüab läbida, kusjuures aga ise võrgusilmadesse kinni jääb. Nii peab võrgusilm olema väiksem kui püütava kala ümbermõõt, kuid nii suur, et kala pea läbi mahub. Peenelõngaline võrgusilm paelub

tugevasti ümber kala ning kala jääb võrku. Kala tagasi-
pääsmist takistavad rinnauimed ja lõpuskaaned, kuhu taha
võrgusilm jääb pidama.

Iga kalaliigi jaoks tarvitatakse erisilmasuurusega
võrke. Neid võrke nimetatakse siis ka vastavalt kalaliigile,
näiteks: siiavõrgud, räimevõrgud, särjevõrgud (särised),
koha- ja vimnavõrgud (muttvõrgud) jne. Peale silma suu-
ruse võivad võrgud erineda veel lõnga jämeduselt ja raken-
dusviisilt.

Võrgud lastakse vette üksteise külge kinnitatult ühes
sihis (jädas) madalamalt sügavamale. Võrguribi pikkus
vajaduse kohaselt on 1—20 võrku. Võrguribi kinnitatakse
põhja vastavate rauast ankrute abil. Ankrutena võib tar-
vitada ka raskeid kive, mis on nii rasked, et võrguribi
hoiavad kohal ka tugeva hoovuse puhul. Mõnelpool kinni-
tatakse võrguribi vette vaiadega. Põhjast tuleb ankru kül-
jest nõor veepinnale boi (toodri, kupu) külge, mis püüniste
tähistamiseks mõlemale poole võrguribi otsa asetatakse.
Boi nõor peab olema nii tugev, et see ankru väljavõtmisel
ei katkeks.

Võrgupüük toimub nii suvel kui ka talvel.

Talvel aetakse udja (uidu, lati) abil nõor võrguribi
pikkuselt jää alla. Selle nõori abil veetakse ka võrgud
vette. Võrke välja võttes jääb nõor jää alla, mille abil jälle
võib võrke jää alla vedada.

Võrkude laskmine paadist toimub kas vastavast võrgu-
künast (kastist), paadi põhjast või hoiab laskja võrku käes
ja laseb siis käest vette. Võrkude vettelaskmisel on vaja
kahte isikut — üks sõuab paati edasi, teine laseb võrke
vette.

Võrguribi lastakse õhtul vette ja nõutakse, s. o. lapa-
takse hommikul vara üle ja võetakse kalad välja, kuid võr-
gud jäetakse vette.

Lestavõrkude vettelaskmine ja väljavõtmine toimub
päeval, kuna lest liigub ja läheb ka päeval võrku.

Veest väljatõmmatud võrgud pannakse kuivama vabedele või nagidele (rehadele).

Peale põhjapüügi, kus võrgud on asetatud veekogu põhja, tuntakse veel pealvee-, poolvee- ja ajupüüki.

Pealvee- ja poolveepüügil tõstetakse võrgud boide abil (boid on sellise püügi juures iga võrgu järel) kas veepinnale või soovitud sügavusele. Boide küljest käivad nõõrid võrgu ainte külge. Nende nõõride abil toimub reguleerimine, missuguse sügavusega veest soovitakse püüda.

Ajupüügiks nimetatakse püüki, kus võrgud paadi külge kinnitatult on veepinnal või poolvees, kuid igal juhul põhjast lahti, ning kantakse veehoovuse abil edasi. Sellist püügiviisi kasutatakse meil peamiselt kilu- ja räimevõrkudega kalastamisel.

VÕRGUD.

Võrgust üldse.

Võrk koosneb võrgulinast, paeladest, ujukitest ja raskustest.

Praegu tarvituselolevad suurkala-võrgud on eranditult puuvillasest lõngast.

Võrgulõnga jämedus ja võrgusilma suurus olenevad püütavast kalaliigist ja veekogu iseloomust. Hästi peenest lõngast valmistatud võrk on vees vähenähtav ning -tuntav ja kala läheb paremini sellisesse võrku. Siiski peab võrgulõng nii tugev olema, et see kala võrku hakates ei rebene.

Võrkude valikul tuleb silmas pidada õiget silma suurust ja lõnga jämedust vastavalt kala liigile. Silma suuruseks arvestatakse silma küljemõõtu sõlmest-sõlmeni.

Silma suurust mõõdetakse millimeetrites või kordades ühe jala peale. Näiteks, on silma suurus 40 mm, siis on 7,6 korda jalale. Silma suuruse mm võime arvutada, kui on teada kordade arv jalale, või vastupidiselt, teades, et ühes jalas on 304,7 mm.

Võrgu suurus märgitakse järgmiselt: kõrgus \times pikkus \times silma suurus \times lõnga nr. Näide: $15 \times 150 \times 50 \times 120/6$.

15 on võrgulina kõrgus silmades, 150 pikkus meetrites, 50 võrgusilma suurus sõlmest-sõlme mm ja 120/6 lõnga nr., kusjuures 120 märgib lõngakiu jämedust ja 6 kordade arvu. Mida suurem esimene nr., seda peenem lõng.

Võrgusilmadele sobiva kuju saamiseks rakendatakse lina paelte külge. Rakendamisel on mõõtühikuks teatud arv kordi, mis mõõdetakse paelale, ning sama kordade arvule vastav arv võrgusilmi. Näide: rakendus 11 korraks 16 silma. Kui silma suurus on 40 mm, siis 11×40 mm, s. o. 440 mm peale 16 silma.

Rakendusviise on mitmesuguseid ja erinevad randade järele.

Rakendamisel kinnitatakse võrgule peale ujukid ning alla raskused.

Ujukite (pullude) ülesandeks on võrku hoida õiges asendis, s. o. hoida, et võrgulina ei surutaks vastu põhja. Ujukite kandevõime peab ületama võrgu raskuse rõngaste või kivideta. See ei tohi olla siiski väga suur, sest liiga tugeva kandevõimeta ujukid kisuvad võrgusilmad liiga pinguli, mispuhul harilikult võrk hästi ei püüa.

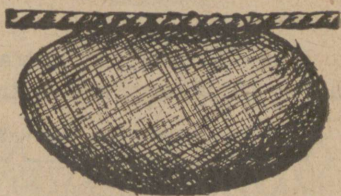
Parimaks ujuki materjaliks on kork. Suurkala-võrkude ujukeiks sobivad hästi ka kasetohust ujukid. Kasetohu kandevõime on küll väiksem kui korgil, kuid ta on palju tihedam ega vetti nii ruttu kui kork. Kasetohust ujukite valmistamiseks võetakse mitte väga paks, sile, aukudeta toht, mis puhastatakse tohul leiduvatest käsnadest jne. ning lõigatakse siis vastava suurusega ribadeks. Ribad pannakse keeva vette, kust välja võttes nad on pehmed ja lasevad hästi kokku rullida. Ujuki suurus oleneb kandevõime vajadusest, nagu võrgulõnga jämedusest, silmade tihedusest, vee hoovustest jne. Jões, kus vee vool tugev, peavad ka ujukid olema tugevamad, et vee vool võrke kokku ei pressi.

Korgi ja kasetohu kõrval kasutatakse ujukiks ka papli- ja männikoort. Paplikoor on meil ujukina mitmel pool hästi tuntud ja tarvitatakse eriti tursaõngede juures, milledega sügavamast veest püütakse. Paplikoor on tihe ja peab sügavas veesurvele paremini vastu, s. o. ei vetti nii ruttu kui kork. Kuid äärevõrkude jaoks väikeseks lõigatuna murdub kergesti.

Soomes on mõnel pool tarvitusel ka männikoorest uju- kid, nad sobivad hästi, kui koor on tihe.

Ujukid valmistatakse ka tselluloidist, klaasist jne., kuid seni on need vähe levinud.

R a s k u s e d. Kuna ujukite ülesanne on võrgulina hoida langemast põhja, on raskuste ülesandeks viia võrke põhja. Raskuste kaal peab ületama ujukite kandevõime, kuid ei tohi olla siiski liiga suur. Raskusteks tarvitatakse kive, mis kinnitatakse kivirihmade abil võrgupaela külge. Raskustena tarvitatakse looduslikke kive ning tsemendist valatud ja savist põletatud vastavakujulisi raskusi. Kuna rippuvad kivid lähevad kergesti segamini ja põimuvad võrgusilmadest läbi, siis ei kinnitata neid alatiseks paela külge, vaid need pannakse võrgule alla iga kord püügile minnes. Kasutatakse ka kivikotikesi (kivitaskuid). Riidest õmmel- dud kotikestesse pannakse liiv-kruus või kivid sisse ja kinnitatakse kotikesed siis võrgupaela külge. (Vaata joon. 15). Sobivaimad ras- kusteks on tsingitud traadist rõngad. Ahvena-, vim- ma-, siia- ja teiste säärase- võrkude raskused valmis- tatakse 3—4 mm läbimõõ- duga traadist. Keskmiseks rõngaste suuruseks on 9—

Joonis 15. Kivikotikesed võrgu raskustena.

—11 sm. Rõngas peaks olema nii suur, et see võrgu- ega rakendussilmast läbi ei lähe. 3 mm jämedusega traadist 10 sm läbimõõduga rõngas kaalub ca 18—20 g.

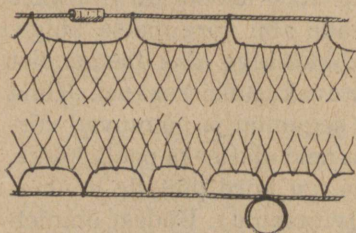
Rõngaste valmistamiseks võib kasutada raudtraati. Raudtraadist rõngad tuleb katta asfaltlakiga või raua-värviga.

Raskustena kasutatakse ka tina ja tinapaela.

Siiavõrgud.

Võrgulina valmistatakse puuvill-lõngast nr. 100/6—160/6. Silma suurus on randade järele erinev 42—58 mm. On silma suurus väiksem, saab ainult väikesi siigu. Võrgu pikkus on 150 m, kõrgus 15—30 silma. Paelteks (selisteks) kanepist või linast 2—3-kordne nöör läbimõõduga 2,5—3,5 mm. Rakendamiseks tamsalõng nr. 20/9—20/15.

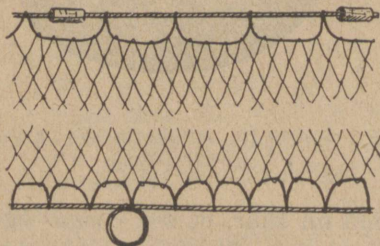
Rakendusviise on mitmesuguseid.

Joonis 16. Siiavõrgu rakendus (I moodus).

I moodus: mõõtuksuseks võetakse 12 korda (6 silma). Pealmisele paelale rakendatakse 12 korra peale 15 silma kolme tamssilma abil, igasse tamssilma 5 võrgusilma. Alumisele paelale lisatakse mõõtuksusele (12 korda) 3 sm juurde ja rakendatakse sinna 15 silma 5 tamssilma abil. (Vaata joonis 16.)

II moodus: 11 korra peale rakendatakse pealmisel paelal 16 võrgusilma 4 tamssilma abil. Alumise paela

Joonis 17. Siiavõrgu rakendus (II moodus).

rakendamisel lisatakse 11 korraks juurde 1,5—2,5 sm ning rakendatakse 16 võrgusilma 8 tamssilma abil, nii et igasse tamssilma jääb kaks võrgusilma. (Vaata joonis 17.)

III moodus: 8 korra peale rakendatakse 11 silma ühe tamssilma abil.

Tamssilm moodustab siin pine. Rakendamisel on 10 silma vaba ja 11 silma kinni.

Alumisele paelale rakendatakse 10 korra peale 10 silma 2 tamssilma abil. (Vaata joonis 18.)

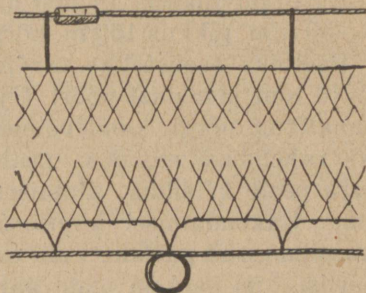
Mõned kalurid peavad sellist rakendusviisi parimaks tema elastsuse pärast, s. o. võrgusilmad annavad liikuda ja kala takerdub hõlpsasti võrku.

I rakendusviisi juures asetatakse ujukid 100—110 sm vahemaa järele. II mooduse juures on ujukite vahemaaks ca 60 sm. III mooduse juures iga tabause järele, s. o. ca 75—76 sm järele.

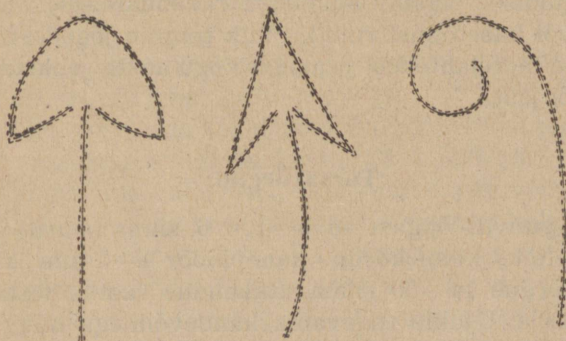
Ujukiteks tarvitatakse silindrikujulisi 2,2—2,5 diameetriga korke või kasetohust rulle, pikkusega ca 5,5 sm, läbimõõduga 1,5 sm.

Raskuste kaal kõigub veekogu ja püügi iseloomust 350 grammist kuni 1 kg.

Rannikumeres moodustatakse võrgusihi (ribi) sügavasse veepoolsesse otsa mörrakujuline aed või sopp. (Vaata joonis 19.)

Joonis 18. Siiavõrgu rakendus (III moodus).

Joonis 19. Võrkude vettelaskmise viise.

Lestavõrgud.

Lina puuvillasest lõngast nr. 80/6—140/6, silma suurus 38—50 mm, pikkus 150 m, kõrgus 11—20 silma.

Paelteks (selisteks) tarvitatakse kanepist või linast 2,5—4 mm jämedust nõöri. Ujukid kasetohust või korgist võimalikult nõrga kandevõimega. Rakendusviise mitmeid. Üks rakenduse moodus: pealmisele paelale võetakse 14 korra peale 17 silma. Alumisele paelale 15 korra peale 17 silma. Rakendamisel kinnitatakse 2—3 võrgusilma ühe tamssilma abil paelale, kuid tarvitatakse ka sellist rakendusviisi, kus pael on igast ääresilmast läbi aetud. Silmad kinnitatakse vaid iga mõõtüksuse kohalt, eelkirjeldatud rakendusviisi juures iga 17 silma järele, kuna vahepealsed silmad vabalt paela peal libiseda võivad. (Vaata joonis 7.) Ujukid tuleb asetada igale kinnituskohale, s. o. iga 17 silma järele. Raskusteks on rõngad, kivikotid või kivid. Ühe võrgu kohta tarvitatakse keskmiselt 50—60 rõngast või kivi.

Ahvenavõrgud.

Lina puuvill-lõngast nr. 100/6—140/6, silma suurus 26—50 mm, pikkus 150 m, kõrgus 12—28 silma. Paelteks kolmekordne kanepinõör läbimõõduga 3—4 mm. Rakendusviis on üldiselt vastav siiavõrgu rakendamisele. Ujukiks korgid või kasetohust rullid. Püük toimub jõgedest, järvedest ning merelahtedest peaaegu kogu aasta jooksul. Püütakse põhjast.

Tursavõrgud.

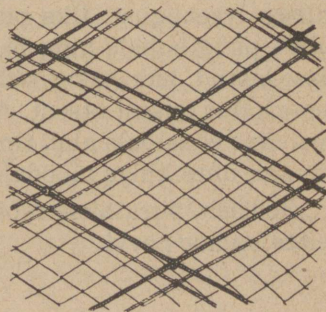
Lina puuvill-lõngast 40/6—100/6, silma suurus 38—60 mm. Paelteks kolmekordne kanepinõör 4—5 mm läbimõõduga. Kõrgus 14—30 silma. Rakendus vastav lestavõrgu rakendusele. Ujukid tugevama kandevõimega ning vastavalt ka raskused suuremad.

Vimmavõrgud.

Lina puuvill-lõngast nr. 140/6—160/6, silma suurus 30—48 mm, pikkus 150 m, kõrgus 13—20 silma. Rakendusviis vastav siivavõrgu rakendusele. Paelteks kahe- või kolmekordne kanepinöör 2,5—3,5 mm läbimõõduga. Ujukiks korgid, millede vahe on paelal 0,75—1 m. Iga ujuki juurest läheb vastaspaelal oleva raskuse juurde tamslõng (nimetatakse ka pinelõngaks), mille abil tõmmatakse võrgulina 3—4 silma võrra kokku, mistõttu jääb võrgulina rohkem kotti ning kala takerdub sinna hõlpsamini.

Abar.

Abaraks nimetatakse kolmekordsete silmadega võrku (vaata joonis 20). Keskmine lina peenelõngaline nr. 120/6—100/6, mis paeltele (seliseile) kinnitatuna asetatakse kahe jämedamast lõngast (tamsast) kootud suuremasilmalise võrgu vahele. On mitmesuguse suurusega abaraid.

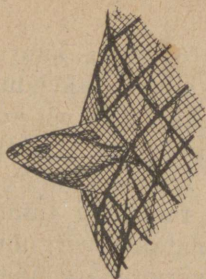
Püügiks madalamast veest tarvitatakse 30—40 m pikkusega ja 1,0—1,5 m kõrgusega abaraid.

Joonis 20. Abar (kolmekordne võrk).

Silmade suurus keskmisel võrgul on 24—40 mm. Jämedasilmaline võrk, mis kahel pool, on hõre, silma suurusega 15—20 sm, kujutatud tamsalõngast 20/9—20/18.

Keskmine lina on lõdvalt, s. o. suuremasilmaliste linade abil umbes $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ kokkutõmmatult. Paelteks kolmekordne kanepinöör. Ujukiteks korgid või kasetohust pullud. Raskusteks tina või kivid. Kivid seotakse otse selise külge.

Kevadine ja suvine abaraga püük toimub päeval rohtunud vees või roostikus, kusjuures püütakse kalu müttamise

Joonis 21. Abar püügil (kala paunas).

abil võrku ajada. Müttamine toimub mõlemalt poolt püünist, algul ühelt ja hiljem teiselt poolt. Hirmutatud kala tormab võrku ja tungib keskmise lõdva linaga läbi vastaspoolse hõreda võrgusilma, sattudes seejuures moodustunud võrgu puntra või pauna. (Joonis 21.)

Abaraga püügil tuleb toime ka üks inimene, kes väikest paati edasi lükates abara vette laseb.

Käänivõrk (keertevõrk).

Kasutatakse tihedasilmalisi ca 50—60 m pikkusi võrke. Püük kääniga toimub jalgsi kahe püüdja poolt siledapõhjalisest veekogust. Üks püüdjaist võtab võrgu käevarrele, läheb püügikohale ning hakkab võrku sisse laskma. Võrk sisse lastud, hakatakse seda sõõrikujuliseks kokku vedama, teine kalur teisest otsast. Alumist selist, mille otsas on aas, veetakse edasi jala abil. On võrguotsad koos, veetakse teine ots aga ühte külge mööda sõõri kokku vedades.

Sellisel viisil piiratakse mõnikord säina-, telvi-, viidika- ja teiste kalade parvi.

Mitmesugused võrgud.

Peale eelmainitud võrkude kasutatakse iga kalaliigi püügiks erineva silma suuruse ja rakendusviisiga võrke. Üldjoontes sarnaneb rakendus eelpoolkirjeldatud siia- ja lestavõrgu rakendusele. Nii tuntakse säinavõrke, lõngast nr. 60/6—120/6, silma suurus 45—70 mm; särjevõrke lõngast nr. 120/6—160/6, silmasuurus 25—35 mm; kohavõrke lõngast nr. 120/6—140/6, silma suurus 40—60 mm jne.

Elukutselised kalurid püüavad merel suuremate räime-, kilu- ja lõhevõrkudega.

Räime- ja kiluvõrgud on peenelõngalised, lõnga nr. 80/6—120/6, tihedasilmalised, pikkusega rakendamatult 43—75 m ja kõrgusega 200—400 silma. Räimevõrgu silma suurus on 14—17 mm, kiluvõrgu silma suurus 11—12,5 mm. Lõhevõrgud on tamsalõngast nr. 20/6—20/18, silma suurusega 70—120 mm.

NOODAD.

Noot on tõmbepüünis. Noodad jagunevad püügi järele mitmesse liiki; nii tuntakse räime-, lõhe-, lesta-, heeringa-, viidika-, latika- jne. nooti. Noodad jagunevad veel: mere-, järve- ja jõenootadeks.

Harilikult koosneb noot kahest tiivast, noodapärast ja nooda köitest. Jõepüügil kasutatakse mõnel juhul ka ühe tiivaga nooti.

Sisevetel tuntakse muttnoota, sellel on ainult lühikesed võrktiivad, kuna tiibade asemel kasutatakse köisi, millede külge seotud õletuustid, võrguräbalad, köieotsad jne., neid köisi nimetatakse tuudiköiteks. Köie külge seotud tuustide (kuside) ülesanne on segase vee tekitamine, mille eest kala ära ujub ja niiviisi noodapärasse satub.

Lestanoot sarnaneb ka mutt-noodale.

Väiksemate nootade kokkuvedu toimub käsitsi, suuremate oma aga vinnade abil. Troulnootade ja seinnootade vedu toimub mootori- või aurujõu abil. Suuremate nootadega püügiks on troullaevad.

K a k u a m i või seisevnoota kasutatakse meil räimepüügiks sügavamast veest. Kakuamil on pära asemel võrgulinast valmistatud võrdlemisi suur kast, millel on põhi all.

Tiiva pikkus on kuni 500 m. Merre asetatakse seisevnoot ankrutega.

MÖRRAD EHK RÜSAD.

Mörd koosneb mörrapärast, kariaiast ja aiast (vesi-aed). Mörrad asetatakse vette nii, et need peavad ristama

kalade liiklemise tee. Kalad, ujudes vastu mõrraaeda, on sunnitud suunda muutma ja satuvad niiviisi kariaeda ja mõrrapärasse.

Mõrdu on mitmetüübilisi. Neid jaotatakse kalaliikide, vee sügavuse, ehitusviisi jne. järele. Tuntakse vaia- ja ankrumõrdu.

H a u g i m õ r r a d on 1,5—3 m kõrged ja ühe päraga. Ahvena-, räime-, jne. püügil kasutatakse kolme päraga mõrdu.

Angerjapüügiks kasutatakse väikesi loogaga mõrdu kui ka harilikke veidi suuremaid mõrdu ja sügavveemõrdu — bottengarne.

Väikesed lookmõrrad asetatakse enamikus ribidena vette. Lookmõrrad on 0,75—1,25 m kõrged, tamsalõngast nr. 20/9—20/15; tiiva silma suurus 22—26 mm päral, lõpul 15 mm.

B o t t e n g a r n erineb harilikest mõrdadešt sellega, et osast kariaiast on moodustatud pujustega kast, kus põhi all. Bottengarn asetatakse vaiadega kuni 10 m sügavusega vette. Vaiu ühendatakse 9—12 mm jämeduse vaieriga. Vaieri külge kinnitatakse mõrraaed, nii et 0,3—0,5 m jääb üle veepinna.

Kalapüügi eeskirjad.*)

Kalapüügi teostamise õigusest.

Meres, samuti ka Peipsi-Pihkva järves ja Võrtsjärves on kalastamine igapähele vaba, kuid püügiviisi ja püügiaeg on piiratud teatud üld- ja erieeskirjadega, mida käsitatakse üksikasjalisemalt järgnevas peatükis.

Narva jões, Koiva jões, Suur-Emajões, Plüssa jões

*) Toodud normid põhjenevad Kalandusseaduse (RT 1938, 60, 588), Kalandusseaduse Teostamise Määruse (RT 1939, 4, 14) ja Kalapüügi Korraldamise Määruse (RT 1939, 66, 538; 1940, 32, 241) eeskirjadele.

Rosona jões, Pirita jões merest kuni esimese kärestikuni ja Nasva jões on lubatud kalu püüda käsiõngega, tähendab vibuõngega, mänguõngega, spinningiga ja landiga; mitte aga põhjaõngega või unnaga. Pärnu jões merest kuni Sindi paisuni võib igal ajal kalastada käsiõngega, peale selle ka põhjaõngega ja unnaga. Üleval mitte nimetatud püünistega saavad Narva jões, Koiva jões, Suur-Emajões, Plüssa jões, Rosona jões, Nasva jões ja Pärnu ning Pirita jõe tähendatud osades kalu püüda ainult vastavate veeosade omanikud ühes kodakondsetega või omaniku püügiõiguse rentnikud.

Teistes sisevetes võib kalastada vaid käsiõngega ja ainult veekogu omaniku või kalapüügiõiguse rentniku kirjaliku loa põhjal.

Peale selle tuleb silmas pidada, et mitmes sisevees on kalapüük korraldatud erimäärustega. Nii Kaevandu jões, Kalli jões, Lahejärve jões, Emajões, Väike-Emajões, Paala jões, Pedja jões, Pirita jões, Kasari jões, Pärnu jões, Loobu ja Valge jões, Tamula järve Vagula järvega ühendavas Võhandu jõe osas, Tamula ja Vagula järves, Pühajärves ja Öisu järves.

Veekogu kalapüügiõiguse omanik võib lubada oma veekogu kalu püüda ainult käsiõngega.

Üleujutatud veelal sisevetes võib kalu püüda ainult maaomaniku loal. Veekogude kalapüügiõiguste väljarentimine võib toimuda üksnes selleks moodustatud kalapüügi piirkondadena.

Veekogu kalda omanikule, kui ta osutub ühtlasi ka veekogu kaasomanikuks, kuulub kalapüügiõigus veekogus temale kuuluva kalda pikkuses.

Kalapüügi teostamise üld- ja erieeskirjad.

Käsiõngega kalapüügi all tuleb mõista kalapüüki vibuõngega (ritvõngega), spinningiga, mänguõngega (spiilhaagiga, sikuskaga) ja landiga (vedeliga), mille juures püüdja alati püünise juures peab olema.

Kalapüügi piirkond moodustatakse kalapüügiõiguse väljarentimiseks ja peab sisaldama vähemalt kas ühe järve või katkestamata 1000 jooksvat meetrit voolavat vett veekogu terves laiuses.

Mõrra- ja võrgupüügil on kalastaja kohustatud kinnitama püünise külge veest või jääst väljaulatuva lauakese, millel on märgitud püüniseomaniku nimi ja elukoht.

Meres, Peipsi-Pihkva järves ja Võrtsjärves, välja arvatud, kus erieeskirjadega on teisiti määratud, peab olema mõrrasihtide vahe vähemalt 200 meetrit. Mõrrasihtides peab olema mitte üle 500 meetri pikkuse suletud osa järel avaus vähemalt 50 meetrit. Teisi püüniseid ei või asetada mõrdadele lähemale kui 50 meetrit. Võrgurivist, mis on tähistatud mõlemal otsal lipukesega, on keelatud teisi püüniseid üle tõmmata.

Merevetes: Sõtke, Voka, Pühajõe, Pada, Kunda, Toolse, Selja, Mustoja, Loobu, Valgejõe, Pудisoo, Lõpeveski, Valkla, Pirita, Tiskre, Väana, Keila, Vasalemma, Pärnu, Põduste, Nasva ja Pidula jõesus on igasugune kalapüük, ka käsiõngega, alaliselt keelatud. Narva-Jõesuus on kalapüük lubatud vaid käsiõngega.

Haapsalu-Sanuja lahes teatud kohtades, Haapsalu lahte suubuva Laksu kraavi suus; Matsalu lahes teatud aladel ja lahte suubuva Kloostri-Vaillu, Suitsu, Väikerõude ja Rannamõisa jõgede suudes, samuti Kasse ja Rame lahe teatud osas — on igasugune kalapüük alaliselt keelatud.

Pärnu lahes Raeküla juures on kalapüük keelatud teatud aastaajal.

Sisevetes: Võrtsjärves, Emajõe lähtmel ja jões kuni 250 m maantee sillast allavoolu ning Võrtsjärve voolavate jõgede suudes, välja arvatud Väike-Emajõe suu — on kalapüük, välja arvatud püük käsiõngega, alaliselt keelatud.

Emajõe suud ümbritsevas veelas Peipsil, Emajõe suus Piirisaare piirkonnas, Kaevandu jões ja Kalli jõe osas, Lahejärve jões ja jõesus ning teiste Peipsisse voolavate jõgede suudes ja Pihkva järves Kolpino saare ümb-

ruses on kalapüük igasuguste püünistega teatud aasta-
aegadel keelatud.

Väike-Emajões Pikasilla uuest sillast allapoole ning
Võrtsjärve lõunapoolses osas on kalapüük, välja arvatud
püük käsiõngega, teatud aasta-aegadel keelatud.

Merevetes, Narva-Jõesuust idapoole, Purtse jõesuust
kuni Jumindani, Kumbli-Kellengori, Kolga-Abla ja Ihasalu-
Kaberneeme piirkonnas, Lohusalu maaninast Keila jõesuu
keelupiirkonnani, Matsalu lahes, Rangi-Tamse ja Tamse-
Pulli piirkonnas, Haapsalu lahes ja Haapsalu-Vormsi piir-
konnas, Pärnu lahes, Kõiguste-Sandla piirkonnas ning
Lahetaguse lahes on kalapüük korraldatud erieeskirjadega,
mis aga ei piira kalapüüki käsiõngega.

Sisevetes Pedaspää lahes, Emajõesuu-Kaevandu jõesuu
piirkonnas, Piirisaare-Mehikoorma piirkonnas, kohati
Pihkva järves, Võrtsjärves, Väike-Emajões, Paala ja Pedja
jões, Vagula järves, Pühajärves ja Õisu järves — on maks-
vad kalapüügi erieeskirjad, mis ei puuduta püüki käsi-
õngega.

Pirita jões merest kuni Kose aleviku paisuni toimub
kalapüük erimääruste kohaselt. Käsiõngepüük on keelatud
vaid jõeosas merest kuni Lagedi paisuni 21. okt. kuni 30.
novembrini.

Loobu jões merest kuni Joaveski puupapivabriku tam-
mini ja Valgejões merest kuni Kotkaveski tammini — on
püük korraldatud erimäärustega; püük käsiõngega on see-
juures lubatud 1. dets. kuni 19. oktoobrini, kuid elavaid
söötasid on lubatud kasutada ainult 16. märtsist kuni 15.
juulini.

Tamula järves ning seda järve Vagula järvega ühenda-
vas Võhandu jõe osas lubatakse kalu püüda samuti eri-
määruste põhjal; käsiõngedega võib püüda aasta läbi, kuid
kalastajate paatide vahemaa peab olema vähemalt 15 meet-
rit, talvel jääl püügiaukude vahemaa vähemalt 5 meetrit.

Kasari jões ja Pärnu jões merest kuni Sindi paisuni on
püük samuti korraldatud erieeskirjadega, mis aga ei puu-
duta püüki käsiõngega.

Kalakaitsest.

Kalakaitse teostamine toimub sellekohaste kehtivate seaduste ja määruste põhjal.

Kalakaitse eesmärgiks on looduslike kalatagavarade säästmine või nende suurendamine. Kaitset teostatakse kas kalapüügi piiramisega vastavate seaduste ja määruste abil või kalade paljundamise soodustamisega — viljastatud kalamarja, kalamaimude või sugukalade paigutamise veekogudesse, samuti ka kunstlike kudepaikade loomisega, kalatreppide ehitamisega jne.

Kooskõlas sellega on seadusega keelatud kalu püüda lõhk- ja mürkainetega, tulirelvadega ja ahingiga (väst-raga). Konksu võib tarvitada ainult püütud kala maاندamiseks. Püügil kudemispaikades ei tohi tarvitada abinõusid, millega hirmutatakse kalu või hävitatakse viljastatud kalamarja. Kuna püügil liiviga ja kuuritsaga tallatakse vigaseks või surnuks kalamari, kalamaimud ja vähipojad, osutub see püük kahjulikuks.

Keelatud on ka kalu püüda paisude avaustes, mida meil siin-seal veskite juures praktiseeritakse.

Kalakaitse eesmärgiga on väärtuslikumatele kalaliikidele määratud alamõõte. Need on (kala pikkus ninaotsast sabauime lõpuni mõõdetud) järgmised: lõhi 50 sm, angerjas 45 sm, meriforell ja koha 35 sm, siig 30 sm, jõeforell 30 sm, vim, haug ja linask 20 sm, säinas ja lest 15 sm.

Kui kalamajanduse otstarbel osutub vajalikuks püüda alamõõdulisi kalu, näit.: paigutamiseks teistesse veekogudesse, võib seda teostada Kalandusosakonna loal.

Lõhe- ja meriforellipüük on keelatud 20. okt. kuni 30. novembrini.

Silmupüük on keelatud 1. veebruarist kuni 31. juulini.

Noodapüügil on keelatud jões korruga üle $\frac{2}{3}$ jõe laiusest läbi tõmmata. Samuti on keelatud noodapüügi kohal tarvitada mitut noota.

Mõrra- ja võrgupüügil jões peab jääma vabaks kesk- kohas vähemalt $\frac{1}{3}$ jõe laiuusest, arvates keskmise veeseisu järele.

Turbiinidele ja vesiratastele vett juhtivad torud ja kanalid peavad olema varustatud võredega, mille keppide vahe ei tohi olla üle 2 sm.

Veekogudes, kus elutseb kalu, on keelatud leotada linu ja kanepit ning juhtida sinna roiskvett.

Uute kalaliikide sissetoomise kavatsusest jõgedesse ja üle viie hektaarilise pindalaga järvedesse tuleb teatada Kalandusosakonnale hiljemalt 10 päeva enne kalade vette- laskmist.

Kalapüügi järelevalvest.

Kalapüügi järelevalvet teostavad politsei, omakaitse, riigimetsateenijad ning Majandus- ja Rahandusdirektoori- umi sellekohased ametnikud.

Peale selle on õigustatud järelevalvet teostama püügi- õiguslased neile kuuluvates veekogudes. Samuti võivad järelevalvet teostada püügiõiguslaste volnikud, kes peavad aga varustatud olema volitajalt välja antud ja vallavalit- suse või politsei poolt tõestatud tunnistusega.

Kalapüügi järelevalve teostajail on õigus nõuda igalt kalastajalt kalasaagi ettenäitamist ja tõendamist, et tal on õigus sel kohal kalu püüda.

Keelatud püügiriistad ja eeskirjade vastaselt püütud kalad võetakse ära.

Kalapüügi järelevalve teostajad võivad süüteo- ltabu- tuid kinni pidada ja neid ühes kalasaagi ja püügiriistadega toimetada ametiisiku korraldusse juurdluse toimetamiseks.

KALADE MÄRKIMINE.

Kalanduse uurijate poolt varustatakse elusad kalad väikeste märgikestega ning lastakse uuesti jõgedesse, jär- vedesse või merre. Nende kalade uuesti püüdmise kohti ja aegu hiljem teada saades omandatakse väärtus-

likke andmeid kalade liiklemise kohta. Kalade märkimiskatsed võimaldavad selgitada kalade rännu ulatust, suunda, perioodsust, ja kontrollida kasvukiiruse uurimusi. Ka kalapüügi intensiivsuse kohta on võimalik teatud juhul järeldusi teha.

Kõik need andmed, eriti kalade liiklemise kohta, võimaldavad kalapüügi teadlikku suunamist ja tõstmist. Aastad kestnud uurimused välismaadel on puhuti otse üllatavaid tagajärgi andnud. Seda kõike aga eeldusel, et märgitud kalu püütakse ja veel tähtsam, et andmed märgitud kalade püüdmisest jõuaksid katse korraldajate — teadlaste kätte.

Senistel kogemustel võib oodata igast sajast märgitud kalast vaid üksikute uuesti püüdmist.

Märgid ise, mida tarvitatakse väga mitmesuguseid, peavad loomulikult väikesed ja kala vähekoormavad olema. Meil on tarvitatud (sisevetes) värvilisi klaaspärlikesi hõbetaadi otsas, millest iga erinev pärl vastab mõnele arvule. Peamiselt lõhede ja meriforellide märkimiseks on tarvitatud meil hõbekettakesi ja angerjatele lapergusi hõbenõelu. Peamiselt lestade märkimiseks on määratud punase- või mõne teisevärvilised tselluloidkettakesed.

Piiratud ruumist märgil tingituna leiame neilt peale jooksva numbri (mingisugune arv) veel tavaliselt üksikuid tähti, näit. D — Deutschland, Da — Taani jne. Meil tarvitavatel märkidel esinevad tähed EV.

Märgid kinnitatakse vastavalt märgi iseloomule ja kalale, sagedamalt selja uime või mõne teise uime alusele, ka lõpuskaanele j. m. Heeringlastel näiteks on neid isegi kõhukoopasse torgitud, kust avastamine toimub (mitte meil) vabrikutes magneti abil.

Mida teha püütud märgitud kalaga?

1. Kõige üles märkida, võimalikult täpselt, koht, kust kala püütud, kui sügavalt, millega püütud. Püügi aeg, märgil leiduv kiri ja arv.

2. Kala p i k k u s, ninamikust saba tipuni, ja kui võimalik, täpne k a a l mõõta ja üles märkida.

3. Kala sugu, kas niisa või marjaga, selgitada ja üles märkida.

4. Kui võimalik terve kala, igal juhul aga märk koos ärakirjaga kõigist eelpoolnimetatud andmeist saata kiiresti Tallinna, A p t e e g i 1—2, K a l a n d u s o s a k o n n a U r i m i s - K a t s e t a m i s e A m e t i l e.

Terve kala saatmiseks tuleb kala võimalikult tervelt, mõnele puupilpale, papile jne. toetatult, soovitav pergamentpaberisse, pakkida. Külmal ajal ja lähemale kaugusele saates on sellest küllalt. Kaugemale ja soojal ajal kala saatmiseks on soovitav kala mähkida formaliini lahusesse (1:10 vett) kastetud lappi, või vähemalt rohke soolaga üle riputada.

Kala saatmisel tervelt võimalikult teda mitte vigastada! Eriti tähtis on terve kala saatmine kaladel nagu lest, kellel puuduvad tavalised soomused.

5. Kui pole võimalik kala saata, on soovitav kala küljest võtta mõnikümmend soomust ja paberi vahele keeratult saata koos andmetega ülalnimetatud aadressil. (Soomused, üksikud lamedamad luud, nagu lõpuskaantes, kui ka selgrootülid ja eriti kala pealuus asuvad valged tasakaalukivikesed võimaldavad määrata kala vanust ja kasvu käiku.)

Kalandusosakond tasub saadetud kalade hinna ning saatekulud. Märgitud kalade leidjatele teatatakse andmed kala märkimise aja ja koha kohta ning leidja omandab p r e e m i a kuni Rmk. 2.—.

Kalatoidud.

Kala on täisväärtuslik toiduaine, sisaldades valke, rasva, A- ja D-vitamiine, mineraale ja jooti. Kalaliha on värvuselt täielikult valge, mõne liigi juures pisut punakas (lõhi) õrnakiuline ja veerikas. Vähesese rasva ja suure vee

sisaldavuse tõttu roiskub kalaliha kiiremini kui soojavere-
liste loomade liha. Sellepärast tuleb kala tarvitada toiduks
võimalikult kohe pärast püüki.

K a l a p u h a s t a m i n e.

Kala tuleb võimalikult kiiresti pärast püüki puhastada,
et takistada roiskumist. Soomustamist alustada saba poolt
pea poole, kasutades selleks nuga või riivi. Peale soomus-
tamist eraldada ettevaatlikult sisikond, et sapp terveks
jääks, sest sapp annab lihale kibeda maitse, mida on raske
kõrvaldada. Pesta kiiresti külmas jooksvas vees ja kuiva-
tada lapi või rätiga, või panna nõrguma, et kala kaotaks
võimalikult vähe oma toiteväärtusest. Enne tarvitamist
kala hõõruda sisse soola ja äädiku seguga (2 spl. soola,
1 tl. äädikat), ning lasta seista $\frac{1}{2}$ tundi, mis annab lihale
parema maitse ja takistab mahlade väljaimbumist, sest
happe mõjul valgud kalgastuvad.

Sageli omavad mudastest tiikidest ja lompidest püütud
kalad (haug, linask, koger) mudamaitse. Et seda maitset
vähendada, peab elusaid kalu hoidma mõni päev enne toi-
duks tarvitamist puhtas jooksvas vees. Tindil kaob tindile
omane maitse ja lõhn, kui kalu leotada enne toiduks tar-
vitamist külmas äädikavees.

Toidu valmistamiseks valime moodused, mis nõuavad
vähem aega, mille juures säilib liha loomulik maitse ja
läheb kaotsi minimaalsel hulgal toitaineid.

K a l a s u p i d.

Kalasureppe võib valmistada piimaga ja veega. Supileeme
valmistamiseks kasutame enam väikesi ja odavamaid kalu,
suuremate kalade päid, luid, uimi ja nahka. Samuti võib
supi valmistamiseks kasutada värsket, soolatud ja suitsu-
tatud kala. Maitsvama supi saame värsket ja suitsutatud
kalast. Maitseainetest kasutame soola, sibulat, peterselli,
murulauku, tilli, tomatipüreed, pipart, vürtsi, loorberilehti
ja äädikat. Kala (suuremad kalad puhastatult ja tükelda-
tult, väikesed kiisad ja ahvenad soomustega, kuid rapitult)
või kala pead, luud ja nahad panna keema külma veega
koos maitseainetega. Keeta vahtu riisumata tasasel tulel,

kuni liha tuleb luude küljest lahti. Leem läbi kurnata ja kurnatud leemes keeta supi lisandid, kartulid, porgandid, kruubid, seemed jne. Enne laualeandmist lisada supile suuremate kalade korral luude küljest eraldatud liha, maitsetada soolaga ja soovi kohaselt peenendatud peterselli- või tillilehtedega, tomatipüreega või äädikaga. Supile juurdelisamiseks võib kasutada ka kooritud piima ja vees või piimas leotatud jahutummi.

H a u t a t u d k a l a .

Hautatud kala valmistamiseks saame kasutada mitmeid kalaliike, näit.: haugi, särge, ahvenat, turska, koha, räime, tinti jne.

Kala puhastada, suuremate kalade korral tükeldada ja kõrvaldada võimalikult luud. Kala soola ja äädika seguga sisse hõõruda, lasta seista $\frac{1}{2}$ tundi. Soodunult laduda tükid kordamisi määratud vormi, vahele raputada petersellilehti, tilli, sibulat või tomatipüreed. Üle valada luudest ja peadest keedetud ja vähese jahuga segatud või piimast ja jahust valmistatud valamisleemega. Hautada ahjus või pliidiil tasasel tulel kaane all pehmeks. Lauale anda aedviljade, kartulite ja piprajuure salatiga.

K e e d e t u d k a l a .

Puhastatud keskmise suurusega kala (haug, latik, koha, tursk, angerjas jne.) hõõruda sisse soola ja äädika seguga, lasta seista $\frac{1}{2}$ tundi. Vesi maitseainetega — soola, sibula, pipra, loorberilehtede ja äädikaga maitsestatult keema panna. Kala tervena või tükeldatult panna leigesse vette, keeta kuni uimed lahti tulevad. Ettevaatlikult leemest välja tõsta, keeduleem läbi kurnata, valmistada valge kaste, maitsestades seda piprajuure, tilli, peterselli või tomatipüreega. Kaste valada kalale või anda eraldi nõus lauale, andes juurde keedetud kartuleid ja aedvilja.

Kui tahetakse tervet kala keeta, peab kala mässima õhukese riide, marli, või pergamendi sisse, et kala terveks jääks ja keedunõust oleks parem välja tõsta.

Kalavormid.

Värsket, soolatud, suitsutatud kui ka kuivatatud kala on võimalik kasutada vormide valmistamiseks koos aedviljade ja teraviljasaadustega. Kala puhastada, soolakala leotada, asetada koos aedvilja või teraviljasaadustega kordamisi vormi, pannes maitseks soola, sibulat, tilli jne., üle valada piima, jahu ja muna seguga või luudest ja peadest keedetud ja jahuga segatud leemega. Küpsetada ahjus. Vormide valmistamiseks on parem kasutada keedetud aedvilja ja teraviljasaadusi, sest kala ei vaja küpsemiseks ega keemiseks nii palju aega kui toores aedvili või teraviljasaadus. Kui kasutada kuivatatud kala vormi valmistamiseks, lasta vorm enne ahju panemist $\frac{1}{2}$ tundi seista, et kala liguneks läbi leemega.

Praetud kala.

Praadida võib kõiki kala liike, olenedes kala suurusest, kas tervelt või tükeldatult. Et kala maitsvam jääks, kasta kala enne praadimist lahtiklopitud munasse, jahusse ja praadida kuumal pannil kuumas rasvas, keerata alles siis, kui üks külg on pruun. Praetud kala süüa kuumalt kastme ja kartulitega ning külmalt.

Praetud, samuti ka keedetud kala võib marineerida, selleks sobivad peaaegu kõik kalaliigid.

Aurutatud kala.

Selleks võib kasutada kõiki, soolatud, kuivatatud ja värsked kalu. Aurutamiseks on hea kasutada kuumi kartuleid. Pärast kartuli keeduvee äravalamist panna kuumadele kartulitele kaane alla kala või kala tükid, mis muutuvad pea kuumas aurus pehmeks. Eriti hea maitseb selliselt valmistatud kuivatatud kala (räimed, tindid, tursk).

Kala saab aurutada ka kartulite keetmisel aurukeetjas ja eraldi pajas, mille põhja on vee peale asetatud rest, restile kala. Keeta niikaua kuumas aurus, kui toores kala söömiskõlblikuks muutub. Lauale anda kuumade kartulite ja kohupiimaga või piprajuure kastmega.

Hakkliha kalast.

Hakkliha valmistamiseks kasutame kalu, millel on enam pehmet liha ja vähem luid, (haug, tursk). Liha ajada 2—3 korda läbi lihamasina, lisada juurde soola, pipart, riivitud või masindatud sibulat, muna või pisut jahu, hästi segi segada, valmistada kotletid või lihapallid, keeta vees või praadida rasvas. Anda lauale aedviljade ja kartulitega ning keeduleemest valmistatud kastmega, või lihapallid kasutada supisse lisandina. Peale nimetatud viiside on kalast võimalik veel väga palju mitmesuguseid toite valmistada.

Ärgu jäetagu kasutamata ka kala maksa (lutsul, tursal), mis on rikas rasva, mineraalide ja vitamiinide poolest. Luud, pead, uimed ja naha kasutame leeme keetmiseks.

Kalade töötlemine.

On levinud hulk mooduseid värskekala säilitamiseks.

Kuna värskekala säilimise iga on lühike, tuleb töödelda kala vastavalt võimalustele. Jättes kõrvale keerukate steriilkonservide ja marinaadide valmistamise, väärivad rakendamist kalade pikemaajaliseks säilitamiseks soolamine, kuivatamine ning soe- ja külmsuitsutamine. Maitsva toote saamiseks on vaja silmas pidada järgmist: 1. pärast veest väljavõtmist kohe kala surmata (vähemalt suuremad kalad, nagu haug, tursk, lõhi jt.). Surmamiseks kalale torgatakse noaga südamesse, kusjuures kala lihase reflekside toimel eemaldab suurema osa verest.

2. Võimalikult kohe pärast surmamist tuleb kalad rookida, kõrvaldada pea ja loputada nad verest ning limast külma veega või 3—5%-lise soolalahusega.

3. Kala tuleb asetada jahedasse ruumi, kuhu ei tungi päike ja kärbsed.

4. Kala ei kannata põrutamist ega loopimist, ta tuleb pakkida pärast rookimist kasti seljaga ülespoole ja sirges asendis (transporti kotiga välditagu).

5. Töötlemisele asuda veel enne kui surmakangestus lõppenud.

Kalade soolamine.

Siin eraldame kaks peamist soolamisviisi: soolvee- ja kuivsoolamine.

Soolveesoolest saab kasutada kõikide kala- liikide soolamiseks. Ta jaguneb omakorda kas eelsoolamise või otsesoolestamise meetodiks.

Eelsoolestamise meetod.

Kui on täidetud värskekala säilitamise kaks eelmist nõuet, tuleb kala soolata tunni või vanni, selleks riputades tunni põhja õhukene kiht soola. Rapitud kala hulgale lisada juurde 10% soola, kusjuures kala tuleks sirgelt asetada eelsoolestamise nõusse ja iga rea vahele ühtlaselt soola raputada. Pärast ühepäevast sooldumist järgneb soolamine juba säilitusnõusse. Säilitusnõu olgu soolveekindel, kui puunõu, siis enne vee sees turbutada ja kontrollitada, kas ta vett peab.

Võimaluse korral kala ridada, kusjuures põhja peale riputada jällegi õhukene kord soola. Varem eelsoolas kala nõrutada umbes $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ tundi eelsoolveest ja järgneval säilitusastjasse soolamisel tarvitada soola järgmiselt: räime, särje, vimma juures 20% eelsoolas olnud kala kaalust ja tursa, lesta, lutsu juures 25%.

Säilitusastja tuleb täita väikese kuhjaga ja kaanetada.

Pärast 3—4 päevast seismist kontrollida, kas soolvesi on tekkinud. Heleda kõla puhul koputamisel on soolvett vähe ja nõu tuleb täita küllastatud soolveega; tumeda kõla puhul on soolvett küllaldaselt, säilitusastjat tuleb aga esialgu iga 2—3 päeva järel keerata, et soolvesi ühtlaselt soola hulgast läbi vajuks.

Olgu nimetatud, et eelpooltoodud soolanorm on kehtiv kevadise ja suvise kala kohta, sügisel ja talvel võib % väheneda järelsoolestamisel 5—7% võrra.

Kuivsoolestamine.

Erinevus ilmneb tursa juures juba pärast rappimist. Nimelt tuleb kõrvaldada tursal selgroo osa koljuluust

kuni ovaalavauseni. Lõige tehakse kõhu poolt ja nii, et selja nahk jääks terveks. Kala sirutatakse võimalikult laiali, seljaga allapoole, ja soolatakse jahedas ruumis kas harva põhjaga kasti või puhtale tsementpõrandale, kusjuures soolatavale pinnale riputatakse soolakord, mis täielikult kataks soolamiseks kasutatava pinna osa. On üks kord kalu reastatud, tuleb need soolaga üle raputada ja nii, et sool jällegi kataks iga kala võimalikult ühtlaselt. Koguse kõrgus võib tõusta 50 sm — 1 m, kusjuures järgmisel päeval tulevad kalad ümberladumisele, nii et pealmised kihid alla ja alumised üles jääksid. Ümberladumisel võib koguse kõrgust suurendada, see on isegi vajalik, et saada suuremat survet alumistele kihtidele. Ümberladumine teostatakse 4—5 korda, järjest iga päev ja hiljem 3—4 korda ülepäeva.

Soolamiseks tarvitatav soolanorm on 25—30% rapitud kalade kaalust. Järgnevatel ümberreastamistel tuleb 5—10% juurde. Kokku läheb lõplikult soolamiskraadi saavutanud kala umbes 40% rapitud kala kaalust.

Mõningaid retsepte.

Räimede soolamine.

1 kg rapitud räimede kohta:

soola 150—200 g	olenevalt aastaajast
suhkrut 60 g	40 g
vürtsi 2,5 g	2,0 g
pipart 2,0 g	1,5 g
nelki 2,0 g	1,5 g
ingverit 1,0 g	1,0 g
hisp. humalat 1,0 g	1,0 g
muskaatõisi 1,0 g	1,0 g
punast sanlijuurt 1,0 g	1,0 g
loorberilehti.	

Kilude soolamine.

100 karbi à 320 g soolamisel: 300 g jahvatatud vürtsi, 65 g musta pipart, 30 g nelki, 30 g ingverit, 30 g salpeet-

rit, 75 g suhkrut, 20 g salitsüülhapet, 15 g jahvatatud koriandrit, 10 g muskaatpähkleid, 5 g kardamomi, 3500 g meresoola.

Kalamarja soolamine.

Mari vabastatakse kilenahast ja soolatakse soolvees 7—12 minutit, olenevalt marjatera suurusest. Soolvesi olgu küllastunud. Lastakse nõrguda sõelal $\frac{1}{4}$ tundi. Soolamisel segatakse juurde 1 kg marjaterade kohta salpeetrit 5 g, glütseriini 1,5 g, pähkliõli 3,0 g, boorhapet 2,0 g.

Segu segatakse marja hulka ühtlaselt ja pakitakse soolamisnõusse.

Kalade suitsutamine.

Suitsutamise konserveeriv toime seisneb selles, et kaladest aurab osa vett ja suitsuga koos tungib kalalihasse teatud hulk konserveerivaid aineid.

Suitsutamisel teeme vahet kahe erineva suitsutamiseviisi vahel, nimelt soe- ja külmsuitsutamine.

S o e - s u i t s u t a m i s e l tarvitatakse selleks eraldi valmistatud suitsuahje 1×1 m põrandapinnaga ja kõrgus 2 m, 1 m ahju põrandast kõrgemal algavad raamide hoidjad. Neid on tavaliselt 5—7, mille peale raamid ühes vardasse aetud kaladega tõugatakse horisontaalselt.

Töö protsess: heeringlaste jt. väiksemate kalade juures eelsoolatakse kalad enne vardasse ajamist 10—15 min. küllastunud soolvees. Kalad aetakse vardaisse kas silmadest läbitorkamisega või lõpuskaane ja lõpuste vahelt ja suust. Iga kala vahele jääb väike õhuvähe. On kalad vardasse aetud ja koos varrastega raamidele asetatud, lastakse kalad umbes 1 tund õhu käes kuivada ja pannakse siis ahju, mis on juba enne natuke soojendatud. Suitsutamine sünnib meil lepuuudega. Siin eraldame suitsukala valmimiseni järgmised etapid: kuivatamine, mis vältab ahjus umbes 20 minutit, temperatuur $+60-70^{\circ}$ C, küpsetamine ca 25 min. temperatuuris $+70-100^{\circ}$ C, ja suitsutamine ca 40 min.

temperatuuris $+80-60^{\circ}$ C. Pärast ahjust väljavõtmist jahutatakse kala ja pakitakse kasti või peerust korvi ca 10 kg.

Külmsuitsutamine. Enne suitsutamist soolatakse kala tugevasti, nii et ta oleks täielikult läbisoolunud, loputatakse pärast soolamist ja asetatakse varrastele. Ahjud on suuremate dimensioonidega kui soesuitsutamisahjud — vähemalt kõrgus peaks olema umbes 3 m. Temperatuur on umbes $+30^{\circ}$ C. Suitsutamine kestab 1,5—3 ööpäeva. Külmsuitsukalal on see hea omadus, et säilib pikemat aega — isegi kuni 1 aasta, kui hoida jahedas ja kuivas ruumis. Tarvitamisel tuleb kala enne leotada 1 päev, kusjuures tuleb vett vahetada.

Kalade kuivatamine.

Kuivatamiseks on sobivad paljud kalaliigid, eeskätt tursk, haug, latikas, tint, lest ja räim. Lahja kala on kuivatamiseks sobivam kui rasvane. Eeltöö on sama, mis värske kala juures nimetatud. Suuremate kaladega, nagu tursk, lest, haug, latik tuleb toimida nii, nagu kirjeldatud kuivsoolamisel. Kui on kavatsus kuivatatud kalu säilitada lühemat aega, jätkub vähemast soolanormist — 3—5%.

Pärast sooldumist pestakse kala, eraldatakse kõik vere-
tükkikesed ja mustad kilenaha osad, lastakse kala nõrguda, loputatakse veest ja asetatakse kalad välja tuule kätte kuivama kas ülesriputatult nõörile või võimaluse korral traadist võrgule, mis peab maapinnast olema vähemalt 1 m kõrgemal. Päikesekiirte otsene mõju pole hea, kuna see tekitab kalalihhas pragunemise. Öösel korjatakse kalad kokku, laotakse 1,5 m kõrguseks kuhjaks ja kaetakse presendiga, et niiskus ligi ei pääseks. Järgneval päeval asetatakse kalad uuesti kuivamiseks välja. Suuremate kalade juures kestab kuivamise aeg 3—5 päeva, väiksematel 2—3. On õhu niiskus liiga suur ja kala ei kuiva kõvaks, tuleb kas kuumas ruumis $+30-40^{\circ}$ C kalad järelkuivatada. Kuivatatud kalas on vett ainult 12—15%. Vähese niiskusesisalduse

tõttu säilib kuivatatud kala aastaid. Tuleb ainult jälgida, et säilitamisel kala ei tõmbaks taas niiskust juurde, kuna sel juhul võib tekkida hallitusseen.

Mererandades, kus kivine pinnas, võib kuivatamist toimetada ka maa peal. Skandinaavias, kus kalju moodustab pinnase, tarvitatakse suurte kalakvantumite kuivatamiseks kaljusid.

Kuivatatud kala tuleb enne tarvitamist leotada külmas vees 2—3 päeva, kusjuures vett tuleb vahetada. Libekala valmistamisel tarvitatakse leotamisel pesusoodat või kasepuu tuhka, kusjuures pärast leelises leotamist tuleb kala kõvasti üle loputada, et kõrvaldada leelise maik.

Lisa.

Kinnitan. 24. 4. 42.

(A. Vendt)

Majandusdirektor.

ÕNGESPORTLASTE RINGI KODUKORD.

§ 1. Õngesportlaste ringi eesmärgiks on:

- 1) kalapüügi korraldamine ringi liikmete ja nende perekondade kalatarviduse rahuldamiseks ja töökoha söökla kalaga varustamiseks;
- 2) kalakasvatuse arendamisele ja selle korraldusele kaasaaitamine;
- 3) oma liikmete tööjõuga kutseliste kalurite nende töös abistamine.

Õngesportlaste ringi tegevuspiirkonnaks on ringi poolt renditud või ringi käsutusse antud kalapüügi piirkond.

§ 2. Õngesportlaste ringid registreeritakse Tallinnas Eesti Kalurite Keskuse juures, mujal — vastava linna või maakonna kalandusaktisiooni allstaabi juures.

Ringi liikmeiks on registreerimise sooviavalduse esitanud liikmed. Uute liikmete vastuvõtmine ja liikmete ringi nimestikust kustutamine on juhatuse ülesandeks.

§ 3. Ringi tegevuse korraldajaiks on ringi juhatuse ja ringi vahendaja. Ringi vahendaja on ühtlasi juhatuse esimees. Ringi vahendaja kannab vastutust ringi korraliku tegevuse eest ning tema kaudu toimub ringi läbikäimine avalikõiguslike ja muude asutiste ja isikutega.

Ringi vahendaja ja juhatuse liikmed märgitakse registreerimise sooviavalduses. Kui vahendajat ja juhatuse liikmeid ei ole registreerimise sooviavalduses märgitud, valitakse nad sooviavalduse esitanud liikmete poolt.

§ 4. Ringi liikmed on kohustatud tasuma juhatusel poolt määratud liikmemaksu, samuti juhatusel poolt pealepandavaid ühekordseid rahalisi kohustusi, mis vajalikud ringi kulude katteks (nagu rendi maksmiseks, igasugusteks ringi ülesannetega seoses olevate ürituste teostamiseks, asjaajamise kuludeks jne.).

§ 5. Ringi juhatusel on õigus lubada teostada kalapüüki oma piirkonnas ka teiste õngesportlaste ringide liikmeile. Sel juhul on õngesportlane kohustatud täitma nii selle ringi juhatusel korraldusi, kelle liige ta on, kui ka selle ringi kohta käivaid korraldusi, kelle piirkonnas ta juhatusel loal kalapüüki teostab.

§ 6. Ringi liikmeil on lubatud toimetada püüki igasuguste lubatud püügivahenditega.

Ringi liikmed on kohustatud täitma nii üldisi kalapüügi kohta käivaid eeskirju kui ka kõiki piirkonna vete kohta kehtivaid ja kehtimäandavaid määrusi ja korraldusi, samuti ringi vahendaja ja juhatusel poolt antavaid eeskirju ja korraldusi.

§ 7. Ringi liikmed on püügil ja muude ringi ülesannete täitmisel kohustatud käituma korrektselt, omavahel läbi käima seltsimeheliikult ning üksteist abistama õnnetusjuhtude ja hädaohtude puhul.

Ringi kogenumad õngesportlased on kohustatud oma teadmistega abistama algajaid õngesportlasi.

§ 8. Juhatusel loal võivad püügist osa võtta ringi liikme perekonna liikmed ja tema poolt kaasatoodud külalised tingimusel, et liige nende tegevuse eest kalapüügil võtab vastutuse endale.

§ 9. Liikmed on kohustatud enda või oma perekonna liikmete või kaasatoodud külaliste poolt püütud kalade hulga teatama ringi vahendajale.

Ringi liikmed peavad moraalse kohustusena jagama omatarvidusest ülejääva püütud kala nende ringi liikmete vahel, kes püügi ebaõnnestumise tõttu ei ole saanud elatumistarbeks vajalikku hulka kalu. Ringi vahendaja on õngustatud ses küsimuses omal algatusel või liikmete palvel võtma endale vahenduse.

§ 10. Ringi liikmete poolt püütud kalade turustamine võib leida aset ainult EKK või tema harukontorite kaudu.

§ 11. Liikmed on kohustatud kaitsma ka ilma juhatusel algatusega igal ajal ringi huviseid, valvama selle järele, et ka võõraste poolt täidetaks kalastamise eeskirju ning teatama väärnähtuste puhul sellest ringi juhatusel.

§ 12. Kui ringi liikmed panevad tähele röövpüüki või kehtivate kalapüügiseaduste rikkumist ka väljaspool ringile kuuluvat püügi-piirkonda, tuleb seadust rikkuvad isikud kindlaks teha ja juhatusel sellest teatada.

§ 13. Lähemaid juhendeid ja eeskirju õngesportlaste ringide organiseerimise kui ka ringide tegevuse kohta annab Eesti Kalurite Keskuse juhataja.

§ 14. Ringi liige annab oma allkirja, et ta kohustub täitma nii käesoleva kodukorra kui ka sel alusel antavate juhendite eeskirju, samuti Majandus- ja Transpordidirektori ja muude organite poolt antavaid määrusi ja korraldusi.

JUHEND

õngesportlaste ringi organiseerimiseks.

1. Õngesportlaste ringide ülesandeks on oma liikmete ja nende perekondade kalatarvete rahuldamine, oma asutuse või ettevõtte söökla kalaga varustamine ning juhatuse korraldusel kutseliste kalurite abistamine erikokkulepete alusel.

2. Õngesportlaste ring rajatakse asutuse või ettevõtte juurde. Samuti võivad üksikisikud (käsitöölised, vabakutselised jne.) omal algatusel või kohaliku kalandusaktsiooni organisaatori abil moodustada õngesportlaste ringi.

§ 3. Põhimõtteliselt peaks iga asutuse ja ettevõtte või asutuste ja ettevõtete grupi juurde üks õngesportlaste ring asutatama.

4. Ringi liikmete arv ei ole piiratud. Asjaajamise kergendamiseks ja püügipiirkondade otstarbekohasema jaotuse huvides on moodustada vähem, kuid suurema liikmete arvuga ringe.

See saavutatakse mitme naaber-asutuse või -ettevõtte õngesportlaste liitmisel üheks ringiks.

5. On soovitatav iga ringi juurde koondada peale algajate ka vanu, kogenud õngesportlasi.

6. Õngespordi ring tuleb registreerida Tallinnas — Eesti Kalurite Keskuse juures, teistes linnades ja maakondades vastava maakonna või linna kalandusaktsiooni allstaabi juures.

7. Registreerimise juures tuleb teatada ringi liikmete arv, perekonna- ja eesnimi, olemasolev kalapüügi varustus, hädavajalik püügi-varustuse hulk, mida soovitakse EKK kaudu ja sooviavaldus püügipiirkonna (veekogu) kohta.

Registreerivale asutusele tehakse teatavaks ringi vahendaja ja juhatusliikmete nimed ja elukohad. Samuti teatatakse registreerivale asutusele muudatustest juhatuse isikulises koosseisus.

8. Ringi püügipiirkond ja püügivarustus jagatakse EKK kaudu.

9. Ringi vahendaja peab kontakti kohaliku kalandusaktsiooni organisaatoriga.

Ringi vahendajale teatatakse ringile määratud püügipiirkonnad, samuti antakse temale üle kõigile ringi liikmeile määratud püügivarustus.

10. Ringi vahendaja vastutab ringi sisemise korra, püügipiirkonna korraliku kasutamise ja kalapüügi määruste täpse täitmise eest.

11. Ringi vahendaja on kohustatud iga nädal kohalikule kalandusaktsiooni organisaatorile teatama ringi poolt püütud kala hulga. Andmed on vajalikud kalandus-statistika pidamiseks ja püügipiirkondade ratsionaalse kasutamise kontrollimiseks.

12. Õngesportlaste ringi juhatuse annab igale ringi liikmele liikmekaardi, mis on varustatud asutuse või ettevõtte pitsatiga. Üksik-

isikutest (käsitöolistest, vabakutselistest jne.) moodustatud ringis annab liikmekaardi välja kohalik kalandusaksiooni organisaator.

13. Ringi püügipiirkonnas võib iga ringi (liikmekaardiga varustatud) liige kalu püüda igasuguste lubatud püügivahenditega.

Ringi juhatusel tuleb valvata, et ei teostata röövpuüki.

14. Liikmekaardiga varustatud ringi liige võib ka teises maakonnas mõne teise ringi püügipiirkonnas teostada puüki. Selleks peab olema kohaliku ringi juhatusega kokku lepitud.

15. Väljaspool ringe seisvatel õngesportlastel on luba sisevetes ainult vabaks jäetud veekogudes puüki teostada. Sel juhul võib püüda ainult õngedega.

16. Merel vabaks kuulutatud veekogudes on kõikidel õngesportlastel lubatud puüki teostada võrkude ja nootadega.

17. Kalandusaksiooni organisaator — linna või maavalitsuse juures — saadab EKK-le pidevalt aruandeid ringide ja liikmete arvu, olemasoleva ja vajatava püügivarustuse ning püügipiirkondade sooviavalduste kohta.

Kalapüügi hooajal saadab organisaator igal nädalal EKK-sse aruande oma piirkonna ringide poolt puütud kalade hulga kohta.

TEOSTAMISEESKIRI

kalapüügipiirkondade ja kalapüügigruppide moodustamise määrusele.

§ 1. Põllutöödirektorile antud õigust kasutada üksikute kaldaomanike kalapüügigigust kalapüügipiirkondade moodustamiseks kohaldatakse kõigile neile eravetele, milledes kalapüügipiirkonna moodustamist pole taotletud kalapüügigigustlaste poolt vastavas linna- või vallavalitsuses kuni käesoleva eeskirja avaldamiseni.

§ 2. Põllutöödirektori poolt moodustatud kalapüügipiirkonnad registreerib ja rendib välja Põllutöödirektooriumi Kalandusosakond.

§ 3. Kalapüügipiirkonna väljarentimist toimetatakse ainult rendilepingu alusel. Rendileping sõlmitakse vähemalt üheks aastaks.

§ 4. Kalapüügipiirkondade väljarentimisel Eesti Kalurite Kes- kuse juures registreeritud kalapüügigruppidele kuulatakse ära Kala- aksiooni staabi seisukoht.

§ 5. Kalapüügipiirkondade väljarentimist kalapüügigruppidele toimetatakse ilma enampakkumiseta.

§ 6. Kalapüügipiirkondade väljarentimisest saadud summad kan- takse Põllutöödirektooriumi arvele. Tähtajaks tasumata summadest arvatakse viivist 1 protsent kuus, kusjuures poolikud kuud loetakse terveteks.

§ 7. Põllutöödirektooriumi Kalandusosakonna poolt väljarendi- tud kalapüügipiirkondade pealt võetakse lisatasu jooksvate kulude katteks 20 protsendi ulatuses piirkonna aastarendi summast, mis- sugune lisatasu tasutakse ühes rendisummaga.

§ 8. Kalapüügipiirkondade väljarentimisest saadud renditasud jaotatakse veekogude kaldaomanikkude vahel proportsionaalselt nende valduses olevale kaldapikkusele.

§ 9. Kalapüügipiirkondade moodustamine, registreerimine ja väljarentimine toimub põhimõtteliselt Kalandusseaduse ja Kalandusseaduse Teostamise Määruse eeskirjade kohaselt, kuivõrd nad pole vastuolus Kalapüügipiirkondade ja Kalapüügigruppide Moodustamise Määrusega ning Saksa riigi poolt seatud uue korraga.

7. mail 1942. a.

(A. Vendt)
Põllutöödirektori as.

Tähtajaliste kalastuslubade tasunormid ja alused kalapüügipiirkondade rendi määramiseks.

a) Tähtajaliste kalastuslubade tasunormid:

Käsiõngega kalastusluba ainult ühes teatavas veekogus või selle osas:

ühe öö-päeva peale	Rmk. —.50
ühe kuu peale	„ 1.—

Käsiõngega kalastusluba:

1 kalapüügipiirkonnas	1 kuu peale	Rmk. 1.50
1 „	3 „ „	„ 2.50
1 „	12 „ „	„ 5.—
üle riigi	1 „ „	„ 3.—
„ „	3 „ „	„ 6.—
„ „	12 „ „	„ 10.—

Tähtajaline kalastusluba ainult ühes teatavas veekogus või selle osas kas võrguga või mõrraga,

1 öö-päeva peale	Rmk. 2.—
1 kuu peale	„ 10.—

Kalastusluba noodaga ainult ühes teatavas veekogus või selle osas — pool kalasaagist.

Tähtajaline kalastusluba põhjaõngedega ühes teatavas veekogus või selle osas — kuni 200 õnge:

1 öö-päeva peale	Rmk. 1.—
1 kuu peale	„ 3.—
3 „ „	„ 6.—
6 „ „	„ 10.—

Vähipüügiluba nattadega ainult ühes teatavas veekogus või selle osas: 1 öö-päeva peale Rmk. 1.—.

b) Alus kalapüügipiirkonna renditasu määramiseks ühe aasta eest:

Aluseks rentasu määramisel kalapüügipiirkonna eest võtta kalapüügipiirkonna arvatava aastase kalatoodangu väärtusest vähemalt 25 protsenti.

7. mail 1942. a.

(A. Vendt)
Põllutöödirektori as.

TÜ RAAMATUKOGU

10300015935002

A-13533